

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

HISTORIE SKAUTINGU NA LEDEČSKU V 1. POLOVINĚ 20. STOLETÍ

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Rauchová, Ph.D.

Autor práce: Karolína Dorážková

Studijní obor: Historie

Ročník: 3.

2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 7.5. 2019

.....

Poděkování

Touto cestou bych poděkovala všem těm, kteří mi nějakým způsobem pomohli s vypracováním této práce a za jejich podporu. Především bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Jitce Rauchové, Ph.D. za její odbornou pomoc, ochotu a trpělivost. Mé poděkování patří též panu Milanu Teslevičovi za jeho cenné rady a poskytnutí jeho osobní sbírky.

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se zabývá skautingem v okolí města Ledče nad Sázavou v první polovině dvacátého století. Konkrétně se zaměřuje na táborovou činnost 2.pražského oddílu, který v této oblasti působil pod vedením významného českého spisovatele a vychovatele Jaroslava Foglara, který svou osobností výrazně ovlivnil oddílový charakter. První část se věnuje založení a rozvoji skautingu ve světě a následně i v českých zemích v první polovině dvacátého století. Druhá kapitola se zaměřuje na rozvoj města Ledče nad Sázavou, jeho kulturní činnost a v neposlední řadě také na později založené ledečské skautské hnutí. Následující dvě kapitoly, tvořící jádro celé práce, pojednávají již o činnosti jednotlivých táborů konaných v letech 1925-1945 a o jejich každodennosti. Poslední část práce se věnuje tomu, jak je působení 2. pražského oddílu na Leděčsku připomínáno dnes.

Annotation

This bachelor thesis deals with scouting in the surroundings of Ledeč nad Sázavou in the 1st half of the 20th century. Specifically, it focuses on the camp activity of the 2nd Prague troop, which was in this area under the leadership of the prominent Czech writer and educator Jaroslav Foglar, who significantly influenced the troop character by his personality. The first part deals with the foundation and development of scouting in the world and subsequently in the Czech lands in the 1st half of the 20th century. The second chapter focuses on the development of the town of Ledeč nad Sázavou, its cultural activity and, last but not least, on the later founded Ledeč scout movement. The following two chapters, forming the core of the work, deal with the activities of the particular camps held in 1925-1945 and their everyday life. The last part of the thesis is devoted to how the work of the 2nd Prague troop in Ledeč is remembered today.

Obsah

Úvod.....	7
1. Skauting.....	10
1.1. Počátky skautingu ve světě	10
1.2. Vývoj skautingu v Čechách	12
1.2.1. První světová válka.....	14
1.2.2. Meziválečné období.....	15
1.2.3. Druhá světová válka	17
2. Leděč nad Sázavou	19
2.1. Rozvoj města v 1. polovině 20. století	19
2.2. Výchovné organizace a kulturní život před založením skautského hnutí	21
2.3. Skautské hnutí v Ledči nad Sázavou.....	22
3. Tábory 2. pražského oddílu v 1. polovině 20. století.....	25
3.1. Počátky skautování na Ledčsku (1925-1930)	25
3.2. Tábory ve Sluneční zátocce v letech 1931-1939	30
3.3. Vývoj v letech 1940-1945	35
3.3.1. Foglarovy tábory v období po zákazu skautování.....	37
3.3.2. Poválečné uvolnění a poslední tábor ve Sluneční zátocce	40
4. Táborová každodennost	42
4.1. Před odjezdem na tábor.....	42
4.2. Na táboře	43
5. Připomínání skautingu ve Sluneční zátocce dnes.....	50
Závěr	52
Seznam pramenů a literatury	53
Seznam příloh	56

Úvod

Skauting vzniklý na počátku dvacátého století z potřeby určitého programu pro volný čas mladých lidí se začal poměrně rychle rozšiřovat do celého světa včetně českých zemí. Po příchodu tohoto výchovného hnutí mládeže k nám začaly postupně vznikat po celé zemi skautské oddíly, v rámci kterých se pořádaly různé aktivity, které měly vést mladého člověka k pobytu v přírodě a hlavně k určitému osobnímu rozvoji a růstu. Vyvrcholením celoročních oddílových snah a také nejdůležitější aktivitou v činnosti oddílu pak bylo pořádání letních skautských táborů, které byly ve většině případů pořádány na zcela prázdné louce pod stany s dřevěnými podsadami a daleko od veškeré civilizace. Stejně tak, jako pro jiné oddíly, byly tyto letní tábory, které zakončovaly celoroční skautskou činnost, důležité i pro skauty z 2. pražského oddílu neboli Pražské Dvojky. Právě proto se jim bude podrobně věnovat tato bakalářská práce.

Cílem předkládané bakalářské práce je zrekonstruovat pomocí analýzy pramenů, týkajících se působení pražských skautů na Ledčsku, letní táborovou činnost, její postupný vývoj a také táborovou každodennost 2. pražského oddílu. Práce se zaměřuje na období od roku 1925 až do období konce druhé světové války, protože v těchto letech oddíl tábořil pod vedením významného českého literáta a vychovatele Jaroslava Foglara převážně v oblasti města Ledče nad Sázavou.

Celá bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol. První z nich se věnuje založení a ranému vývoji skautingu ve světě. Neopomíjí samozřejmě zakladatele světového skautingu, kterými jsou Ernest Thompson Seton a Robert Baden-Powell. Zaměřuje se na jejich prvotní představy o skautingu, jejich uskutečňování a rozšíření do dalších zemí celého světa. Následuje podkapitola, která zachycuje vývoj skautingu tentokrát v českých zemích v období první poloviny dvacátého století, kde je za jeho zakladatele považován Antonín Benjamin Svojsík.

Druhá kapitola se zabývá průmyslovým a kulturním rozvojem města Ledče nad Sázavou, v jehož blízkém okolí skauti 2. pražského oddílu trávili své prázdninové dny. Dále je zde pozornost věnována také skautskému středisku v Ledči nad Sázavou, které bylo oficiálně založeno až po druhé světové válce v roce 1945, ale na jehož zformování měl jistý vliv právě pražský skautský oddíl pod vedením Jaroslava Foglara.

Následují třetí a čtvrtá kapitola, které tvoří jádro celé práce. Třetí část se zaměřuje na jednotlivé tábory Pražské Dvojky v první polovině dvacátého století, které

probíhaly převážně na Leděcku. Kapitola je rozdělena na tři podkapitoly podle období. Nejprve je pozornost věnována počátkům skautingu 2. pražského oddílu na Leděcku. Zde se práce věnuje tomu, jak se skauti do této oblasti dostali a prvním táborům pod vedením Jaroslava Foglara. Následující podkapitola pojednává o sérii táborů přímo ve Sluneční zátoce a o jejich postupném vývoji. Poslední část kapitoly se věnuje válečným táborům Pražské Dvojky, které byly výrazně poznamenány válečným režimem. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na každodennost všech těchto táborů. Kapitola je rozdělena na dvě části, přičemž první z nich pojednává o tom, co všechno museli skauti zařídit před odjezdem na tábor. Druhá podkapitola se pak věnuje každodennímu chodu jednotlivých táborů, který byl z velké části dán denními rozkazy a táborovými řády.

V poslední kapitole se bakalářská práce zaměřuje také na to, jak je připomínána činnost Jaroslava Foglara a jeho 2. pražského oddílu v kraji Sluneční zátoky dnes.

Literatury k vývoji skautingu obecně v českých zemích je poměrně velké množství. V části týkající se těchto obecných informací ke skautingu je nejvíce čerpáno z knihy *Skautské století* od kolektivu autorů Romana Šantora, Václava Noska, Slavomila Janova a Václava Dostála. Kniha v jedenácti kapitolách pojednává o vývoji skautingu v českých zemích od roku 1911 až do roku 2011. Údaje o rozvoji města Ledče nad Sázavou v první polovině dvacátého století jsou obsaženy především v knize *Ledeč nad Sázavou*, jejímž autorem je ledečský rodák František Pleva. Ten se ve svých pracích zaměřuje hlavně na dějiny města Ledče nad Sázavou a popřípadě okolních vesnic a měst na Vysočině. O Jaroslavu Foglarovi bylo napsáno a vydáno již mnoho knih a článků, které se věnují jednak jeho životu, literární činnosti, a pak také i jeho působení jako vedoucího skautského oddílu. Patří mezi ně například kniha *Záhady a tajemství Jaroslava Foglara* od Miloše Zapletala, kde se každá z kapitol soustředí na jednu z oblastí Foglarova života. Pro bakalářskou práci je využita především kapitola týkající se Jaroslava Foglara jako skautského vůdce. Ta se zaměřuje na jeho metody a přínos pro skauting. O samotné činnosti 2. pražského oddílu je již literatury méně a většina z ní pochází od Jaroslava Foglara. Jedná se především o příručky, anebo o výtahy z oddílových kronik. Konkrétně to jsou díla *Náš oddíl* a *Kronika Hochů od Bobří řeky*. Kniha *Náš oddíl* je v jistém slova smyslu právě příručkou pro ostatní oddílové vedoucí a Jaroslav Foglar v ní poučuje a popisuje jím ověřené praktiky, které získal jako dlouholetý vedoucí 2. pražského oddílu. *Kronika Hochů od Bobří řeky* poté obsahuje výňatky zápisů z jednotlivých táborových kronik od roku 1939 do roku 1951 a dává tak určitou možnost nahlédnout do táborové každodennosti skautů. Další

literatura, která doplňuje nejen táborovou činnost Pražské Dvojky v první polovině dvacátého století je kniha *Jaroslav Foglar*, která obsahuje fotografie, zápisy a jiné dokumenty z oddílových kronik vedených Jaroslavem Foglarem od roku 1924 do roku 1985. I přesto je zde absence odborné publikace, která by věnovala zvýšenou pozornost jednotlivým táborům, a především jejich táborové každodennosti v letech 1925-1945.

Co se týče hlavních pramenných zdrojů, tak jimi jsou především osobní sbírka Milana Tesleviče nacházející se v Ledči nad Sázavou a také osobní fond Jaroslava Foglara uložený v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze. Oba prameny jsou velmi obsáhlé. Sbírkou Milana Tesleviče v sobě zahrnuje oskenované stránky táborových kronik, fotografie, novinové výstřižky, táborové řády, denní rozkazy a podobně. Ze sbírky je především využit rukopis Jaroslava Foglara s názvem *Naše tábory*, který obsahuje krátký přehled všech táborů od roku 1925 do roku 1971 a jejich stručný popis. Pro popis každodennosti pak jsou ze sbírky využity především táborové řády, denní rozkazy nebo kuchyňské předpisy. Osobní fond Jaroslava Foglara je ještě obsáhlejší než ten první, ale pro účely práce jsou použity pouze táborové a oddílové kroniky z let 1931-1939, protože právě v tomto období pobývali skauti nepřetržitě na Ledečsku. V kronikách z tohoto období je mezera, protože zcela chybí záznamy z roku 1931-1932 a záznamy z let 1932-1933 a 1933-1934 jsou psány pouze částečně a nikoli soustavně jako v ostatních kronikách tohoto období. V práci je také využita metoda oral history pro doplnění a upřesnění některých údajů.

1. Skauting

Skauting je definován jako výchovné hnutí mladých lidí pro mladé lidi. Toto hnutí je samosprávné, nezávislé, nepolitické, dobrovolné a otevřené naprosto všem, bez ohledu na původ, vyznání nebo rasu. Jeho posláním je přispívat k osobnímu rozvoji mladých chlapců a dívek.¹

Pro skauty byla také velmi důležitá symbolika, která vznikla hned několik let poté, co se zrodil i samotný skauting. Symboly jsou pro skauty podstatnou součástí. Patří mezi ně například různé odznaky, kroj, hymna, zákon, slib a také denní příkaz a heslo.²

Skauting jako takový se začíná ve světě poprvé objevovat na počátku 20. století. V době, kdy je zde lidmi stále intenzivněji pocíťována potřeba přirozené výchovy a užšího přimknutí se k přírodě. Za jeho zakladatele jsou považováni Američan Ernest Thompson Seton a Brit Robert Baden-Powell, jejichž díla o několik let později zásadně ovlivnila i podobu českého skautingu, jehož založení je spjata s osobou Antonína Benjamína Svojsíka.³

1.1. Počátky skautingu ve světě

Psal se rok 1902, když americký spisovatel, malíř a přírodovědec Ernest Thompson Seton založil výchovné hnutí pojmenované Woodcraft Indians, ve kterém vyzdvihoval indiány, kteří žili podle vysokých morálních zásad. Učil zde mladé chlapce tomu, jak se umět pohybovat v přírodě, jak rozpoznat zvěř a květiny, dále také jak rozdělovat oheň nebo si postavit stan.⁴

Pro potřeby hnutí Woodcraft Indians sestavil E. T. Seton také příručku s názvem Svitek březové kůry, ve které nastínil koncept výchovy mládeže. Tato kniha získala velký ohlas a každým rokem spatřilo světlo světa nové vydání. Ještě téhož roku, kdy bylo nové hnutí založeno, uspořádal Ernest také první tábor, a to v místě zvaném Cos Cob.⁵

Na podzim roku 1906 se Seton sešel v Londýně s britským generálem Robertem Baden-Powellem. Na schůzce měli porovnat Setonův koncept výchovy mládeže se

¹ Eduard Vallory, Světový skauting. Výchova ke globálnímu občanství, Praha 2016, s. 57.

² Anna Nečasová, Tradice, symboly a rituály ve skautingu, Bakalářská práce PF MU, Brno 2018, s. 32-33.

³ Roman Šantora – Václav Nosek – Slavomil Janov – Václav Dostál, Skautské století. Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu, Praha 2012, s. 14-15.

⁴ Tamtéž.

⁵ Tamtéž.

skautingem, což byl nově zamýšlený program. Co se týče pohledu na výchovu mládeže, tak se tito dva v mnohém shodovali a Baden-Powell měl zájem i některé věci od Setona převzít, ale co se týče dílčích názorů, jako například pojetí a metody výchovy, tak zde se naopak dost rozcházel. Baden-Powell měl úplně jinou představu o formě práce s mládeží. Chtěl z chlapců vychovávat muže, kteří budou připraveni sloužit své vlasti. Chtěl udržovat pořádek, organizaci a kázeň, a tím pádem mu nevyhovovalo pojetí Setona, který dával chlapcům za vzor ideálního indiána a zdůrazňoval především romantičnost, poetičnost a také lásku k přírodě. Z tohoto důvodu se Baden-Powell rozhodl jít svou vlastní cestou, přesto ale zařadil do svého programu mnoho prvků z woodcraftu.⁶

Robert Baden-Powell prožil několik let v anglických koloniích v jižní Africe a účastnil se také války s Búry.⁷ Jako armádní důstojník napsal již v roce 1899 příručku s názvem Rady pro průzkum pro poddůstojníky a muže (Aids to Scouting for NCOs and Men), která byla jakýmsi návodem pro vojenský trénink a výcvik průzkumníků a zvědů.⁸ Zdůrazňoval zde především význam her venku a aktivit pro rozvoj charakteru.⁹ Později se dozvěděl, že tuto příručku užívají angličtí studenti a mladí lidé, a proto se rozhodl všechny tyto své názory na výchovu a nápady ověřit v praxi. Tak v roce 1907 uspořádal s dvaceti chlapci na ostrově Brownsea u jihoanglického pobřeží první pokusný skautský tábor na světě.¹⁰ Na tomto táboře uplatnil řadu základních prvků skautingu, jako je například rozdělení chlapců do skupin, kde každá měla svého rádce, stan, konkrétní barvu a také vlajku. Chlapci si zde sami vařili, hráli různé hry a učili se mnoha dovednostem. Tento experiment vyšel, a právě tímto táborem, konaném na tomto malém ostrově, se začaly psát dějiny skautingu.¹¹

Po tomto úspěchu zpracoval Baden-Powell novou příručku, která začala vycházet na začátku roku 1908 a nesla název Skauting pro chlapce (Scouting for Boys).¹² Kniha nabízela prvek sebeidentifikace (pocit, že mladí čtenáři jsou součástí velké hry určitého typu)¹³, vysvětlovala, kdo jsou skauti a popisovala jejich způsob chování a oblékání.¹⁴

⁶ Tamtéž, s. 15.

⁷ Otto Janka, Čas skautů, Pelhřimov 2009, s. 39.

⁸ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 15.

⁹ E. Vallory, Světový skauting, s. 18.

¹⁰ Karel Lešánovský a kol., Historie skautingu, Praha 1999, s. 9.

¹¹ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 16.

¹² K. Lešánovský a kol., Historie skautingu, s. 9.

¹³ E. Vallory, Světový skauting, s.20.

¹⁴ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 16.

Svou knihu, pojednávající o novém směru výchovy chlapců, podpořil Baden-Powell dále přednáškovou cestou po celém Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku. Výsledkem toho byl obrovský úspěch, který vyvrcholil založením skautské organizace.¹⁵ V následujících měsících se skauting velmi rychle rozšířil po celé Anglii a do jednoho roku zde bylo již na sto tisíc skautů. Poté se skauting šířil ještě dál – nejdříve do anglických kolonií, jako je Austrálie nebo Jižní Afrika, poté do evropských států, jako je Belgie nebo Dánsko a postupně do dalších evropských i mimoevropských zemí, mezi kterými byly v roce 1911 i české země, které byly v tuto dobu ještě součástí Rakouska-Uherska.¹⁶

1.2. Vývoj skautingu v Čechách

Tak jako byl ve světě za zakladatele skautingu považován Ernest Thompson Seton a především pak Robert Baden-Powell, tak u nás je jím Antonín Benjamín Svojsík, jehož prostřednictvím se toto nové hnutí mládeže dostalo i na naše území.¹⁷

Ještě před příchodem A. B. Svojsíka byly jedinými institucemi mimoškolní výchovy tělovýchovné spolky, jako byl v té době hlavně Sokol (1862), Dělnické tělocvičné jednoty (1894) nebo Orel (1909).¹⁸ Organizace Sokol se zaměřovala spíše na dospělé jedince, kterým nabízela tělocvik, výlety do přírody a snažila se také o upevnování národního uvědomění. Velmi podobný program měly i Dělnické tělocvičné jednoty, které se lišily jen tím, že se více zaměřovaly na proletářskou mládež. Co se týče katolické tělovýchovné organizace Orel, tak ta doplnila náboženskou výchovu mimo kostely a chtěla mládež chránit před levicovými DTJ a proletářským Sokolem. Právě v té době se u nás začaly objevovat první zmínky o skautingu, který už nějaký čas vítězně táhl napříč Evropou.¹⁹

V roce 1909 byla přeložena Baden-Powellova příručka *Scouting for Boys* ve vedlejší Německu, a v tomto roce se o skautech poprvé dozvěděl i pedagog, nadšený cestovatel a člen Sokola Antonín Benjamín Svojsík.²⁰ Skauting ho velice zaujal, a proto se o něj následně začal více zajímat. Protože se nespokojil pouze se čtením přeložené německé příručky a chtěl vidět skauting na vlastní oči, tak se koncem června 1911

¹⁵ László Nagy, 250 milionů skautů, Praha 1999, s. 37-40.

¹⁶ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 17.

¹⁷ K. Lešánovský a kol., Historie skautingu, s. 20.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 18.

²⁰ Tamtéž.

osobně vypravil do kolébky celého skautského hnutí, do Anglie, aby zde poznal činnost skautů.²¹

Poté, co se vrátil zpět do Čech, tak byl plný nadšení a dojmů, což je vidět i v předmluvě jeho později vydané knihy *Základy junáctví*, kde říká: „*V Baden-Powellově (Báden-Pouelově) skautingu našel jsem realizovanou mnohou neurčitou vidinu, jež vznášela se před mýma očima, když přemýšlival jsem o nutnosti radikálních reforem ve výchově naší mládeže. Idylicky krásné scény ze života skautů v lesích, ušlechtilost, bezvadnost vystupování, opravdovost v každé práci ať duševní tak tělesné, horlivost v konání dobra, energie a čistá, jasná duše zirájící z jejich očí, nepřipouštějí ani zdání klamu. Toť jsou nepopíratelně skvělé výsledky silné výchovy v přírodě, jež byla mým dávným ideálem.*“²² Proto si následně pořídil Baden-Powellovu knihu *Scouting for Boys* a začal ji překládat. Svojsík od něj chtěl převzít jen to, co bude pro české poměry nejvíce přijatelné, přidat k tomu národní prvky a spíše více zdůraznit směr, kterým se vydal E. T. Seton.²³

Na podzim roku 1911 se Svojsík sebral a spolu s několika mladými hochy z okolí začal zkoušet pokusně tábořit a ověřovat si některé praktiky, které vyčetl v příručce, a připravoval se na propagaci skautingu v českých zemích.

Skauting se v českých zemích šířil stále rychleji a Svojsík neúnavně pokračoval ve své práci. Později navrhl název pro české skauty, který zněl Junák. Toto označení převzal od bohemisty a také jednoho z horlivých podporovatelů českého skautingu Františka Bílého, který ho zase převzal od spisovatele Josefa Holečka. Termín se okamžitě ujal a udržel se nepřetržitě více jak sto let až do dnešní doby. Následně vyšla brožura *Český skaut* (1912), ve které je zachycena úvaha o tom, jakým směrem by se měl v následujících letech český skauting vydat.²⁴

Co se týče znaku českých junáků, tak na něm měl zásluhu významný český malíř Mikoláš Aleš, který přišel s jeho návrhem v březnu roku 1913. Znak se skládal z černé hlavy chodského psa umístěné na bílém poli a byl přijat téměř okamžitě a bez výhrad. Chodský pes je symbolem věrnosti, vlastenectví a národní hrdosti. I přesto, že později převzal český skauting symbol rozvinutých listů lilí podle anglického vzoru, tak se hlava chodského psa ve znaku udržela až dodnes.²⁵

²¹ K. Lešanovský a kol., *Historie skautingu*, s. 20.

²² Antonín Benjamin Svojsík, *Základy junáctví*, Praha 1991, s. 7.

²³ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, *Skautské století*, s. 32.

²⁴ Tamtéž, s. 33.

²⁵ Tamtéž.

Základní knihou pro české junáky jsou Svojsíkovy Základy junáctví, které vyšly v květnu roku 1912 a jsou obdobou díla Scouting for Boys.²⁶ Na knize nepracoval jenom sám, ale získal pro ni okolo třiceti přispěvatelů z řad pedagogů, skladatelů nebo spisovatelů, jako byli například František Čáda, Alois Jirásek nebo Karel Hoffmeister. Tímto dílem se snažil více oslovit spíše dospělé než chlapce a nalezneme zde statě, ve kterých posiluje národní a slovanskou myšlenku. V závěru knihy je poté zmíněna i Junácká píseň, věnována prvním českým skautům a pocházející z pera spisovatele Františka Serafínského Procházky, která se později stala jejich hymnou.²⁷

O prázdninách roku 1912 uskutečnil Svojsík svůj první skutečný tábor.²⁸ Konal se v Orlovských lesích pod hradem Lipnicí, který se nachází na Humpolecku.²⁹ Zde si skupina několika chlapců po dobu čtyř týdnů postavila stany, polní kuchyni, sklípek a také lávky přes potok. Tento tábor byl prvním a také jediným stálým táborem.³⁰ Po skončení letního pobytu se Svojsík věnoval propagaci skautingu, a to nejen v Praze, ale i v jiných českých městech, jako byly Domažlice, Jičín nebo Brno. Na podzim byl založen junácký odbor při Svazu spolků, čímž první čeští skauti získali právní ochranu a také jisté zázemí a neomezenou vnitřní samostatnost.³¹

Počet skautských oddílů neustále rostl, a proto muselo být ustanoveno vlastní spolkové centrum. K tomu došlo 15. června 1914, kdy se v Praze konala ustavující valná hromada spolku Junák – Český skaut, která měla za následek to, že se junácký odbor osamostatnil a zároveň se stal oficiální organizací, která měla své vlastní stanovy.³²

1.2.1. První světová válka

Poměrně slibný rozvoj mladého hnutí bohužel zbrzdilo vypuknutí první světové války v červenci roku 1914, kdy někteří z vůdců oddílů museli narukovat do armády a řada z nich se už ke svým chlapcům nevrátila. Skauti se během války zapojovali do

²⁶ K. Lešanovský a kol., Historie skautingu, s. 21.

²⁷ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 34.

²⁸ Ve stejný čas, jako Svojsík zorganizoval svůj tábor pro chlapce, uskutečnila i Popelka Biliánová první letní výchovný pobyt pro dívky v Chodouni u Prahy. O. Janka, Čas, s. 75.

²⁹ K. Lešanovský a kol., Historie skautingu, s. 21.

³⁰ Ve stejném roce během prázdnin putoval Miloš Seifert asi s deseti chlapci z Domažlic do Sušice. Tato událost se považuje za první putovní tábor u nás. R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 35.

³¹ Tamtéž.

³² K. Lešanovský a kol., Historie skautingu, s. 22.

různých akcí v humanitární oblasti, jako byla například pomoc mezinárodnímu hnutí Červený kříž nebo spolupráce s charitativním sdružením České srdce.³³

Během války tedy nebylo skautování vůbec jednoduché. Projevoval se nedostatek kluboven a úbytek školených vůdců, což způsobovalo nekázeň a to, že se nováčci vůbec do oddílů nehrnuli. Skautům chyběly peníze na pořizování potravin nebo krojů. I přes řadu těchto nedostatků vznikaly ale další oddíly.³⁴

Na začátku roku 1915 začal vycházet časopis Junák, který přinášel zprávy.³⁵ Významná byla i Svojsíkova úvaha o dívčím skautingu a o jeho začlenění do junáckého spolku. O něco později bylo na ustavující schůzi odboru rozhodnuto, že také pro české skautky bude zřízen samostatný odbor. V čele tohoto odboru stanula Anna Berkovcová. Dívky jako členky Junáku se na veřejnosti poprvé představily v květnu roku 1915 na Jarních skautských dnech, které se konaly v zahradě pražské Klamovky. K prvnímu skutečnému táboru českých skautek došlo pak v létě roku 1915.³⁶

Skautská činnost byla pěstována kromě Junáka i v dalších organizacích. Jednou z těchto organizací byla například Obec Psohlavců, která v sobě sdružovala 12 jednot s více než 400 členy a vedoucím představitelem byl Norbert Pokorný spolu s náčelníkem Janem Hořejším.³⁷

Na začátku roku 1918 došlo k osamostatnění dívčího odboru – tím se definitivně oddělila dívčí a chlapecká výchova. Tento odbor měl charakter zcela samostatného spolku a v jeho čele stanula Bronislava Herbenová.³⁸

1.2.2. Meziválečné období

Po skončení války a vzniku nové Československé republiky, zde zavládlo nadšení, které bylo příslibem i pro budoucnost českého skautingu. Došlo k posílení základny a upevnění organizace. Také vznikaly další skautské organizace. V následujících letech se pak jednotlivé spolky spojily do společné organizace, která nesla název Svaz junáků-skautů Republiky československé. Celý Svaz ale čelil nejrůznější kritice a rozpory vedly až k tomu, že došlo k vytvoření Federace československých skautů, která se Svazem neustále soupeřila.³⁹

³³ Tamtéž.

³⁴ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 54.

³⁵ K. Lešánovský a kol., Historie skautingu, s. 23.

³⁶ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 55.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Učitelka, překladatelka, spisovatelka a skautská činovnice. O. Janka, Čas, s. 82.

³⁹ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál Skautské století, s. 74-75.

Stále intenzivněji také rostl zájem o skauting u děvčat a chlapců mladších jedenácti let. Proto na podzim roku 1920 byla oficiálně schválena vlčata, která sdružovala chlapce věkové kategorie od šesti do jedenácti let. O rok později vznikají pro stejnou věkovou kategorii u dívek světlušky, kterým se nejprve říkalo skřítci a poté také šotci.⁴⁰

V roce 1929 vypukla celosvětová hospodářská krize, která dolehla také na skauty převážně z nižších vrstev. Proto Svaz junáků vytvořil podpůrné fondy a sbírky, aby jejich prostřednictvím umožnil skautování i těm nejhudším. Ale i přes tyto obtíže vstupoval skauting do 30. let 20. století ve velmi dobré kondici a se základnou čítající více než 30 000 členů. Postupně došlo k rozvoji celého Svazu skautů.⁴¹

Na vrchol svého rozvoje se československý skauting dostával v druhé polovině 30. let, kdy byl reprezentován zejména Svazem skautů, který v té době sdružoval více než 58 000 členů a v roce 1938 měl již 65 000 členů, což je nejpočetnější základna, kterou kdy Svaz měl.⁴² Došlo také k prohloubení kvality vzdělání jednotlivých vůdců, zlepšila se propagace a struktura organizace vyhovovala i autonomním členům.⁴³

Byla zde také potřeba rozšířit a obohatit nabídku skautské metodické literatury, a právě v této době se na literární scéně objevil Jaroslav Foglar se svým románem *Boj o první místo*. Foglar vytvořil díla, ve kterých se spojovalo jeho metodické pojetí skautingu se specifickými dobrodružnými prvky, a která se stala velmi oblíbeným a motivačním čtením pro chlapce a děvčata a inspirovala také řadu vedoucích.⁴⁴

Koncem 30. let ale došlo ke změně politické situace a dramatický světový vývoj se odrazil také na skautingu. 17. září roku 1938 umírá Antonín Benjamin Svojsík a o několik dnů později navíc ještě dochází k uzavření Mnichovské dohody, na jejímž základě bylo pohraničí obsazeno vojáky wehrmachtu a Sudety byly zařazeny do Německé říše.⁴⁵

Skauti v této situaci dávali své klubovny ve prospěch uprchlíkům a snažili se jim různými způsoby usnadnit jejich situaci. V pohraničí byl majetek Svazu skautů okamžitě zabrán Hitlerjugend. Ve skautingu se v tomto období také začínají objevovat

⁴⁰ Tamtéž, s. 67.

⁴¹ Tamtéž, s. 96.

⁴² K. Lešanovský s kol., *Historie skautingu*, s. 28.

⁴³ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, *Skautské století*, s. 100.

⁴⁴ Tamtéž, s. 101.

⁴⁵ K. Lešanovský a kol., *Historie skautingu*, s. 28-32.

silně nacionální tendence, které souvisely jednak s celostátním vývojem, a jednak také s vylučováním těch skautů, kteří byli židovské národnosti.⁴⁶

1.2.3. Druhá světová válka

Po napadnutí Polska německými vojsky 1. září 1939 vypukla 2. světová válka. V protektorátu se zvedla vlna zatýkání a mezi zatčenými byli i velitel Junáka Bohumil Řehák⁴⁷ a bývalý starosta Josef Charvát.⁴⁸

Navzdory všem problémům se Junák snažil udržet mládež pohromadě a pečovat o její rozvoj. Oddíly pořádaly besedy, plesy, výlety na hrady a zámky a další kulturní akce. Vedle toho se skauti také hodně věnovali tělovýchově, a to především atletice nebo vodním a sálovým sportům. Na léto 1940 se připravovaly, jako každý rok, tábory, tentokrát ale s tím, že skautům bylo zakázáno používat symboliku (vlajky, odznaky a další), která by připomínala Československou republiku. Poznamenán byl i průběh táborů a skauti po předchozích varovných zprávách tábory raději ukončili. Ty oddíly, které zákazy ohledně užívání symbolů připomínající Československo ignorovaly, byly rozpuštěny, někteří vedoucí zatčeni a tábory rozkradeny a zničeny Němci.⁴⁹

Všechna tato omezení vyvrcholila 28. října 1940, kdy Karl Hermann Frank podepsal rozhodnutí o zrušení Junáka. Hned poté byli všichni nejvyšší skautští představitelé internováni, kanceláře ústředí obsazeny gestapem a došlo k znemožnění činnosti Junáka. Došlo k nejprudší perzekuci hnutí a tímto počinem také skončila první svobodná a tři desetiletí trvající éra skautingu u nás.⁵⁰

Skauting byl po rozpuštění Junáka sice ochromen, ale úplně nezanikl – oddíly se zapojovaly do klubového hnutí časopisu Mladý hlasatel, jehož redaktorem byl Jaroslav Foglar. Mladý hlasatel byl sice v květnu 1941 také zakázán, ale to skauty nezastavilo a našli si cestu do Klubu českých turistů, který se pro jejich ilegální oddíly stal hlavním útočištěm.⁵¹

Stejně jako mnoho statečných občanů, tak i skauti se zapojili do odbojové činnosti proti nacistickému Německu. Velmi úspěšnou formou skautského odboje byla

⁴⁶ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 101.

⁴⁷ Středoškolský a vysokoškolský učitel, zemský školní inspektor, náčelník a velitel Junáka. Tamtéž, s. 134.

⁴⁸ Významný lékař, vědecký pracovník, publicista, jeden ze zakladatelů Pražské Dvojky a v letech 1936-1938 starosta Svazu junáků, skautů a skautek RČS. O. Janka, Čas, s. 93.

⁴⁹ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 120.

⁵⁰ K. Lešanovský a kol., Historie skautingu, s. 33.

⁵¹ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 121.

pomoc ohroženým lidem při ilegálním přechodu hranic. Zde mohli skauti uplatnit své dovednosti a znalost místních terénů.⁵²

Po vyhlášení protektorátu odešla řada skautů do ciziny, přičemž největší základnu si vytvořili ve Velké Británii. Tady také v květnu 1941 došlo k obnovení činnosti Junáka pod názvem Československé ústředí skautské výchovy Junák.⁵³ Dne 5. května 1945, současně s vypuknutím Pražského povstání, došlo k plnému obnovení skautské činnosti a po skončení druhé světové války obdržela řada skautů a skautek vyznamenání v podobě Junáckého nebo Válečného kříže. Po válce došlo v krátké době k ohromnému nárůstu členů skautské organizace a k jejímu největšímu rozmachu.⁵⁴

⁵² K. Lešánovský a kol., Historie skautingu, s. 33.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 123, 138.

2. Ledec nad Sázavou

Město Ledec nad Sázavou se nachází uprostřed oblasti Českomoravské vrchoviny, v kraji Vysočina a leží přibližně 30 km západně od okresního města Havlíčkův Brod. Rozkládá se v údolí po obou březích řeky Sázavy a díky své kráse je někdy nazýváno Perlou Posázaví. První doložené materiály o Ledci nad Sázavou pochází až z počátku 13. století, kdy jsou uváděni vladykové z Ledče.⁵⁵ Základem města byla tehdy tvrz, která byla v průběhu let přestavěna a na jejím místě dnes stojí hrad, který se rozpíná nad městem a tvoří jeho dominantu na pravém břehu Sázavy. Na levém břehu řeky Sázavy tvoří dominantu zase děkanský kostel sv. Petra a Pavla, kde se konají pravidelné mše.

V současné době má Ledec nad Sázavou přibližně 5 104⁵⁶ obyvatel a i přesto, že se řadí spíše mezi města menší, tak se neustále rozrůstá.

2.1. Rozvoj města v 1. polovině 20. století

Ledečský kraj zůstával dlouhou dobu krajem čistě zemědělským a kulturně a hospodářsky poměrně opožděným. Výraznější změny nastávají až po roce 1945, kdy zde dochází k rozšiřování a vzniku nových průmyslových podniků, jako je třeba sklářský průmysl ve Světlé nad Sázavou, textilní průmysl v Dobré nad Sázavou nebo průmysl gumárenský v Dolních Kralovicích.⁵⁷

Správním sídlem Leděčka bylo právě město Ledec nad Sázavou, které se stalo okresním městem již v roce 1850 a tento status si udrželo i po celou první polovinu 20. století. Na počátku minulého století zde žilo něco málo přes 2000 obyvatel.⁵⁸

Důležitým momentem v rozvoji města na počátku 20. století bylo vybudování železnice Kácov – Ledec – Světlá. S vyměřováním trasy, která měla spojit město s hlavními železničními uzly, se začalo již v roce 1894. Stavba samotná pak byla zahájena v březnu 1902 a trvala do září následujícího roku, kdy byla také slavnostně otevřena a 24. září 1903 došlo k zahájení jejího provozu průjezdem prvního vlaku. Postavení železnice bylo pro město velkým přínosem, protože tím získalo spojení

⁵⁵ František Pleva, Toulky vrchovinou, Ledec nad Sázavou 1999, s. 152.

⁵⁶ Český statistický úřad. [online]. [cit. 13.2.2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-see2a5tx8j>.

⁵⁷ Eduard Doubek, Z historie města Ledče nad Sázavou, Ledec nad Sázavou 1957, s. 1-2.

⁵⁸ Jiřina Růžková – Josef Škrabal a kol., Historický lexikon obcí České republiky 1895-2005, Praha 2006, s. 554.

s Prahou a dalšími městy, a navíc došlo k následnému rozvoji turistiky, obchodování a podnikání.⁵⁹

Ale i přesto, že došlo k postavení železnice, byly zde stále mnohé dopravní nedostatky, a to v souvislosti jednak se špatným stavem silnic, a především se zaváděním autobusových spojů, které byly odstraněny až po roce 1945.

Co se týče ledečského průmyslu, tak ten zde na počátku 20. století téměř žádný nebyl a před první světovou válkou zde existovalo jen několik menších podniků, kterými byla papírna a obuvnická továrna Austria.

Ledečská papírna ve městě fungovala s přestávkami několik století a v 50. letech dvacátého století došlo k jejímu přetavení v instituci z odvětví kovoprůmyslu. Papírna vznikla již v polovině sedmnáctého století, na západní straně města Ledče nad Sázavou. Byl to tehdy první zárodek manufaktury, jak na Ledčsku, tak i v celém Posázaví. Během let několikrát změnila majitele a také její činnost byla několikrát pozastavena. Nejvýznamnějším majitelem první poloviny 20. století byl akademický malíř Miroslav Beránek, jehož rodina papírnu vlastnila do roku 1941. Po únorovém puči došlo k jejímu znárodnění. V roce 1952 byla ukončena výroba papíru a o tři roky později převzal objekt národní podnik Kovofiniš, který se věnoval kovoprůmyslu a je jeho držitelem dodnes.⁶⁰

V roce 1900 byla v Ledči založena také první obuvnická továrna Austria. Zakladateli továrny byli Vojtěch Sellinger a Josef Goldstein a v době svého vzniku měla firma okolo 30 dělníků. Vyráběla se zde luxusní obuv, která byla ve většině případů ručně šitá a v období první světové války se zde vyráběla obuv vojenská. Naprostá většina výroby pak byla exportována do Francie a Anglie. Během hospodářské krize vyhlásila továrna bankrot. Později došlo k obnovení výroby, ale ta již byla značně omezena. V roce 1948 pak byla dána pod státní správu a následně znárodněna.⁶¹

Po první světové válce, v roce 1919, založil Antonín Vorlíček, vedoucí pracovník Goldsteinovy továrny, ještě druhou obuvnickou firmu nesoucí název VOKO. Továrna se soustředila na ruční výrobu dámské a společenské obuvi a tuto výrobu do roku 1923 odebíral a následně prodával ve svých prodejnách Tomáš Baťa. Po přerušení odběru Baťou se firma soustředila na export do USA, Anglie a Švýcarska. Za druhé

⁵⁹ F. Pleva, Leděč nad Sázavou. Dějiny města, Leděč nad Sázavou 1997, s. 82-84.

⁶⁰ Tamtéž, s. 39-41.

⁶¹ Tamtéž, s. 101.

světové války došlo k ukončení exportu a firma se dále orientovala na strojní výrobu obuvi pro domácí trh. V roce 1951 pak došlo k jejímu znárodnění.⁶²

I přes existenci těchto menších firem nebyla po roce 1918 v Ledči nad Sázavou celková hospodářská situace úplně příznivá a ve městě nevznikaly, kromě obuvnické továrny VOKO, žádné nové závody. Situace se zhoršila ještě více po vypuknutí hospodářské krize, kdy zde bylo velké množství nezaměstnaných a lidé z tohoto důvodu město opouštěli, což vedlo samozřejmě i k mírnému poklesu počtu obyvatel.

V době před druhou světovou válkou měla Leděč nad Sázavou, kromě dvou neúplně velkých továren na obuv a jedné papírny, ještě dvě malé kartáčovny, dvě pily a pivovar. Průmysl se spíše než zde vyvíjel v sousedním městě Zruč nad Sázavou.⁶³

Ke zlepšení situace dochází až po skončení druhé světové války, kdy se začínají více rozvíjet hospodářské oblasti. Velmi podstatným počinem v rozvoji města pak bylo již zmiňované založení firmy Kovofiniš, která nabízela větší pracovní příležitosti. Ta udělala z Ledče nad Sázavou centrum strojírenské výroby a také přispěla k nárůstu počtu obyvatel ve městě.

2.2. Výchovné organizace a kulturní život před založením skautského hnutí

Stejně jako v jiných městech, tak i v Ledči nad Sázavou začaly vznikat v 19. století různé spolky, které měly význam jednak pro vzdělání obyvatel a také pro propagaci města. Ve městě tak vznikla například v roce 1870 učitelská jednota Budeč ledečská, v roce 1882 Řemeslnicko-občanská beseda, hospodářsko-lesnický spolek v roce 1883 nebo mládenecký spolek Jarost, který vznikl v roce 1890.⁶⁴

Jedním z nejstarších ledečských spolků byl také Sbor dobrovolných hasičů. Jeden z hlavních důvodů vzniku, hned vedle povodní, byl ten, že město často trpělo požáry, které byly největším nepřítelem města a jsou také možnou příčinou toho, že Leděč nad Sázavou nemá dochovaných příliš mnoho architektonicky a historicky cenných staveb. Ve městě vznikl sbor jako takový již v roce 1872 na základě usnesení městského zastupitelstva. V roce 1906 pak byla založena Hasičská župa ledečská, do které vstoupil Leděčský hasičský sbor v roce 1914. Následně docházelo k neustálé modernizaci hasičského sboru. Hasiči již od svého založení neměli jenom ochraňovat

⁶² Tamtéž, s. 102.

⁶³ E. Doubek, Z historie, s. 10.

⁶⁴ F. Pleva, Leděč nad Sázavou, s. 71.

majetek, životy občanů a město před živelnými pohromami, ale také měli přinášet do města vzdělávací a kulturní činnost, například pořádáním různých plesů nebo zábav.⁶⁵

Další složkou kulturního života ve městě byly i tělovýchovné spolky, které u nás vznikaly hlavně v druhé polovině 19. století a na počátku 20. století. V Ledči nad Sázavou byl prvním takovým spolkem Sokolská jednota. Ta zde byla založena v srpnu 1893 a v době svého vzniku měla 45 členů. První roky po vzniku ledečského Sokola byly ve znamení tvrdého prosazování, protože ze začátku chyběly finanční prostředky, a navíc se spolek setkával se záporným postojem obecního úřadu. K velkému rozvoji Sokola ve městě došlo po první světové válce, kdy k roku 1919 mělo hnutí již 236 členů. Spolek založil také pěvecký odbor jednoty a tamburašský kroužek. Během druhé světové války byla činnost spolku zastavena a až po jejím skončení mohlo dojít k obnovení činnosti. Leděčský Sokol ale pak už nedosáhl takové úrovně, jakou měl před válkou.⁶⁶

Sokolská jednota však nebyla jediným tělovýchovným spolkem ve městě. V roce 1909 zde byla založena také Dělnická tělocvičná jednota, která v době svého vzniku sdružovala 70 členů, a pak zde byl katolicky zaměřený spolek Orel. I přesto byl ale pravicově zaměřený Sokol nejsilnější organizací ve městě a stal se předchůdcem i později založeného skautského hnutí.

2.3. Skautské hnutí v Ledči nad Sázavou

Oficiálně bylo skautské hnutí v podobě spolku Junák – Český skaut v Ledči nad Sázavou založeno až po druhé světové válce, a to v létě v roce 1945. Již předtím zde ale docházelo k pokusům o skautování po vzoru zakladatele českého skautingu Antonína Benjamína Svojsíka. Jedním z takových pokusů byl i počín Jaroslava Spurného,⁶⁷ který zrealizoval první tábory a výpravy v Ledči.⁶⁸

K prvnímu táboru došlo v roce 1920, kdy se sešla šestičlenná skupina chlapců v čele právě s Jaroslavem Spurným, která se vydala společně tábořit. V příštích letech pak následovaly další výpravy a tábory.⁶⁹

⁶⁵ Tamtéž, s. 62.

⁶⁶ Tamtéž, s. 69.

⁶⁷ Jaroslav Spurný byl zaměstnancem ledečské firmy Pik (pila). Byl vedoucím skladu řeziva, který měl pobočku v Praze a na víkendy se vždy vracel do Ledče nad Sázavou, kde se věnoval právě skautům. Osobní sbírka Stanislava Kovaříka Leděč nad Sázavou, kronika Junáckého střediska Leděč nad Sázavou z let 1945-1950, s. 47.

⁶⁸ Antonín Balek, Nejstarší skaut v Ledči nad Sázavou, Leděčské noviny 1, 1992, č. 3, s. 6.

⁶⁹ Tamtéž.

Vybavení měli tehdejší ledečtí skauti jen velmi skromné. Místo stanů si stavěli přístřešek k přenocování jen z velké plachty nebo z několika pytlů. Co se týče skautského kroje, tak košile si museli skauti barvit sami a klobouky jim zhotovoval ledečský kloboučník pan Krupička.⁷⁰

První ledečtí skauti tábořili u Zruče nad Sázavou, a to nejčastěji v Horce nad Sázavou, konkrétně v okolí místního mlýna. Na místo jejich táboření putovali z Ledče nad Sázavou přes Hněvkovice, osady Nová Ves a Skála až k Vlastějovicím a pak železničním tunelem na Horku. Celou tuto cestu podnikali skauti výhradně pěšky. V Horce pak pomáhali mlynáři při zemědělské práci a odměnou za to jim byli potraviny, které jim mlynář za jejich pomoc poskytoval.⁷¹

V roce 1922 se zde objevil také Miroslav Kos, který byl sice zakladatelem oddílu na gymnáziu v Jihlavě, ale jezdil tábořit do Ledče nad Sázavou.

Jak už je zmíněno výše, tak ledečský Junák byl oficiálně založen až o několik desítek let později od těchto prvních pokusů. U zrodu skautské organizace v Ledči nad Sázavou stál v létě v roce 1945 Jan Robert Fiala. „*Byly to první kroky skautování, právě s ním, a řekl bych i masového vstupu chlapců a dívek do Junáka...jeho zásluha o založení Junáka v Ledči je nesporná.*“⁷² Fiala pocházel ze Světlé nad Sázavou, kde se předtím, než odešel do Ledče nad Sázavou, věnoval skautingu. Takže už měl mnohaleté a cenné zkušenosti, které mohl chlapcům z města a okolí předávat.⁷³ Spolu s J. R. Fialou stála u zrodu ledečského skautského střediska také Libuše Kosíková. Ta se stala první vedoucí dívčího ledečského oddílu. S děvčaty pořádala různé výlety po okolí a zasvěcovala je do tajů skautské praxe.⁷⁴

Robert Fiala ale nezůstal v pozici vedoucího příliš dlouho. Na sklonku léta ho nahradil Karel Nebeský.⁷⁵ Ten shromáždil další členy chlapeckého oddílu a vedl jejich první kroky do světa skautských idejí. Byl charakterizován jako „*vážný a zároveň chlapecký, dokázal nadchnout a připoutat těch pár prvních a dát smysl, řád i cíl jejich klukovské vynalézavosti i touze po romantice.*“⁷⁶ Snažil se chlapcům přiblížit myšlenky

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Osobní sbírka Stanislava Kovaříka Leděč nad Sázavou, kronika Junáckého střediska Leděč nad Sázavou z let 1945-1950, s. 49.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž, s. 82.

⁷⁵ Doktor farmacie a lékárník v ledečské lékárně U Černého orla. Podle názvu pracoviště měl skautskou přezdívku Orel. Tamtéž, s. 52.

⁷⁶ Tamtéž.

Antonína Benjamina Svojsíka, Jaroslava Foglara nebo také vzory světové organizace Baden-Powella a Setona. Právě díky němu začal ledečský Junák opravdu žít.

Takové byly začátky skautského střediska v Ledči nad Sázavou. Následující kapitoly ale popisují období o několik desítek let zpět, kdy ledečský Skaut jako takový ještě neexistoval a kdy zde, jen několik kilometrů od Ledče nad Sázavou, tábořil se svým oddílem Pražské Dvojky Jaroslav Foglar. Podle zápisů z kroniky Junáckého střediska v Ledči nad Sázavou byla jedním z prvků, které měly vliv na vznik skautského hnutí ve městě, právě činnost pražských skautů na Leděčsku.⁷⁷

⁷⁷ Tamtéž, s. 48.

3. Tábory 2. pražského oddílu v 1. polovině 20. století

3.1. Počátky skautování na Leděcku (1925-1930)

Jaroslav Foglar zavítal poprvé se skauty svého oddílu na Leděcko v roce 1925. O leděckém kraji a o tom, že zde táboří skauti, se dozvěděl od svých příbuzných, kteří v Ledči nad Sázavou několik let žili.⁷⁸ Leděcký kraj se mu velice zalíbil a vždy na něj rád vzpomínal. O tom svědčí i dopis adresovaný představenstvu města Ledče nad Sázavou, ve kterém píše: „...na Leděč vzpomínám stále! Bylo mi tehdy těch blahých osmnáct, když jsem tam přijel s naším skautským oddílem tábořit, a to proti zastávce Vilémovice...Nikdy na Leděč nezapomenu, nechal jsem tam kus svého mladého života.“⁷⁹

Poté, co se tedy dozvěděl o ideálním prostředí pro táboření v okolí města, se sem společně se skupinou asi sedmi chlapců vydal. Tito chlapci ještě nebyli členy 2. pražského oddílu (Dvojky)⁸⁰, ale patřili k 34. oddílu Ohnivců, ve kterém Jaroslav Foglar v té době krátce působil jako zástupce vedoucího. Až o rok později došlo teprve k jejich sloučení s 2. pražským oddílem.⁸¹

Jejich první tábor na Leděcku se uskutečnil několik kilometrů pod Sluneční zátokou⁸² proti mlýnu u Vilémovic.⁸³ Oproti následujícím táborům byl tento velmi krátký, protože trval pouze dva týdny.⁸⁴ Byl umístěn na malém místě přímo na břehu řeky Sázavy a ze všech stran byl před okolím kryt hustým lesem. Tento tábor si skauti nevybudovali od základů sami, ale přebrali ho od 35. oddílu, který místo opouštěl a přenechal ho tedy Foglarově skupině. Jaroslav Foglar z toho nejprve nebyl nadšený a bral to spíše negativně. Nelíbilo se mu, že má po někom tábor přebírat. Jenže v té době se chystal na tábor poprvé a poprvé také jako osmnáctiletý nezkušený nováček viděl, jak takový tábor vypadá, jak se staví a provozuje.⁸⁵ V té době ještě nevěděl, jaké hry má s chlapci hrát, čím vyplnit volné chvíle, neměl žádný vůdcovský kurz nebo lesní

⁷⁸ Soukromý archiv autorky (dále SAA) Leděč nad Sázavou, rozhovor s Milanem Teslevičem ze dne 18. listopadu 2018.

⁷⁹ Osobní sbírka Milana Tesleviče (dále OSMT) Leděč nad Sázavou, karton Tábory, dopis Jaroslava Foglara adresovaný představenstvu města Ledče nad Sázavou.

⁸⁰ Pražská Dvojka byla založena v roce 1913 a jedná se o nejstarší skautský oddíl v České republice. Od roku 1927 oddíl vedl Jaroslav Foglar, a to nepřetržitě po dobu celých 60 let. Historie Pražské Dvojky. [online]. [cit. 28.3.2019]. Dostupné z: <http://www.dvojka.cz/prazska-dvojka/historie-prazske-dvojky>.

⁸¹ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 115.

⁸² Sluneční zátoka ještě v té době skauti neznali. SAA, rozhovor s Milanem Teslevičem ze dne 18. listopadu 2018.

⁸³ Vesnice Vilémovice se nachází několik kilometrů východně od Ledče nad Sázavou.

⁸⁴ Petr Kotyk – Dorota Lábusová (edd.), Jaroslav Foglar. Jestřáb kronikářem, Praha 2012, s. 12.

⁸⁵ SAA Leděč nad Sázavou, rozhovor s Milanem Teslevičem ze dne 18. listopadu 2018.

školu, kde by se dozvěděl, jak vypadá skautský program a nečetl nejspíše ani žádnou příručku.⁸⁶ Navíc s sebou skauti neměli ani pořádné vybavení, jen několik hrnců a vršek velkého stanu. Věci navíc nebyly vůbec v dobrém stavu. Takže nakonec byl Jaroslav Foglar rád, že jim 35. oddíl přenechal některé důležité věci k používání, jako byly například stanové podsady nebo táborová kamna.⁸⁷ Zde tvrdou praxí získal cenné zkušenosti, které se mu později jistě hodily, když stanul v čele pražského oddílu Dvojka.

O několik měsíců později po návratu z tábora, v říjnu roku 1925, došlo ke sloučení 34. oddíl Ohnivců, kde působil od roku 1924 Foglar,⁸⁸ právě s Pražskou Dvojkou, kterou v té době postihl generační problém a tím pádem nevyvíjela skoro žádnou činnost. S tímto řešením byl mladý Jaroslav Foglar nejprve nespokojený. Nelíbilo se mu, že má 34. oddíl zaniknout kvůli Pražské Dvojce, ale později pochopil, že bylo potřeba udržet hlavně Dvojku, protože měla již několikaletou tradici a také celostátní význam. Oboje 34. oddíl postrádal.⁸⁹ V 2. pražském oddílu vykonával Jaroslav Foglar nejdříve první dva roky pozici zástupce vedoucího a až v roce 1927 se stal jejím právoplatným vedoucím.⁹⁰

Po sloučení oddílů se v následujícím roce, v létě 1926, uskutečnil další tábor. Ten tedy ještě Foglar nevedl, ale působil zde jako zástupce současného vedoucího Pražské Dvojky Jaroslava Ryšavého známého pod skautskou přezdívkou Bobr. Tábor se tentokrát nekonal na Sázavě, ale u Libiče, který se nachází několik kilometrů jižně od Českého Dubu. Skauti 2. pražského oddílu zde netábořili sami, ale spolu s oddílem místních skautů z Turnova. Na tomto táboře se rozhodlo, že každý tábor ponese nějaký název a od té doby to bylo dodržováno. Tábor u Libiče dostal název „Mohykánský tábor“ a to proto, že Jaroslav Foglar utvořil se skupinou mladších chlapců kmen Mohykánů, který bojoval proti starším. Jeho členové skládali různé zkoušky a nosili ve vlasech vždy tři havraní péra. Foglar zde také získal další tábornické zkušenosti a znalosti právě od svého předchůdce, Jaroslava Ryšavého, které později zužitkoval.⁹¹

⁸⁶ Miloš Zapletal, *Záhady a tajemství Jaroslava Foglara*, Praha 2007, s. 157.

⁸⁷ OSMT Ledeč nad Sázavou, karta Táborů, rukopis Jaroslava Foglara *Naše tábory*.

⁸⁸ Do skautu Foglar vstoupil již v roce 1922 a to konkrétně do oldskautského oddílu Jestřábů, který založil jeho bratr Zdeněk. Zde ale nebyl spokojený, proto v roce 1924 přestupuje k 34. oddílu a získává zde skautskou přezdívku Jestřáb. Jindřich Hojer a kol., *Jestřábe*, díky, Praha 2000, s. 17.

⁸⁹ *Historie Pražské Dvojky*. [online]. [cit. 12.3.2019]. Dostupné z: <http://www.dvojka.cz/prazska-dvojka/historie-prazske-dvojky>.

⁹⁰ J. Hojer a kol., *Jestřábe*, s. 17.

⁹¹ OSMT Ledeč nad Sázavou, krabice Táborů, rukopis Jaroslava Foglara *Naše tábory*.

V roce 1927 se skauti vrátili na místo, kde konali svůj první tábor, tedy na Ledčsko, a to přesně na stejné místo jako před dvěma lety. Na tomto táboře už zastával pozici vedoucího 2. pražského oddílu samotný Jaroslav Foglar.⁹²

Tábor nesl tentokrát název „Tábor svazu třinácti“. Bylo to proto, že se chlapci domluvili, že ten z nich, který zvládne udělat třináct těžkých úkolů, se stane členem Svazu třinácti, což bylo chlapci smyšlené sdružení. Jeho cílem bylo udělat ze skautů chlapce odvážné a spolehlivé.⁹³ Mezi úkoly bylo třeba to, že chlapci měli několikrát za sebou přeplavat řeku, jít večer na hřbitov nebo strávit celých 24 hodin o samotě. Nikomu se ale nepodařilo všech třináct úkolů splnit, takže členem Svazu třinácti se nakonec nikdo nestal.⁹⁴

Následující tábor, který se konal v létě roku 1928, byl umístěn na stejném místě jako v minulém roce. Toto místo očividně Jaroslavu Foglarovi a jeho Dvojce vyhovovalo. Tábor nesl název „Tábor zelené příšery“.⁹⁵ Postavu Zelené příšery vymyslel Foglar proto, že chtěl vyzkoušet všímavost chlapců, kombinační schopnost a také chtěl dodat táborovým dnům trochu více napětí. Tento nápad mu vnucky zelené papíry, které viděl ve svém zaměstnání.⁹⁶

První dva roky v pozici vedoucího oddílu nebyly pro Jaroslava Foglara ideální. Bojoval s tím, že oddíl trpěl nedostatkem nováčků. Foglar se pokoušel vylepovat náborové letáky, aby tím přivedl do oddílu nové členy, ale bez úspěchu. Až na počátku třicátých let se situace začala zlepšovat a na tábor už jezdilo přes dvacet chlapců a nikoli pouze 6 nebo 7, jako tomu bylo v minulých letech. Vzrůst členů byl způsoben tím, že Jaroslav Foglar již byl v tuto dobu mnohem zkušenější vůdce a přicházel s mnohými novými nápady pro táborový i mimo táborový program.⁹⁷

Letní tábor probíhající v roce 1929 už se ale nacházel na místě jiném, kterým byl prostor u potoka Mastníku za Heřmaničkami.⁹⁸ Změna místa ale nebyla způsobena tím, že by jim to předešlé přestalo vyhovovat, ale spíše chtěli zkusit něco nového. To, že jim oblast u Ledče nad Sázavou stále vyhovovala, dokládá i to, že se hned po dvou letech táboření u Heřmaniček vrátili zpět na Ledčsko a zde následně vytrvali nepřetržitě tábořit celých 7 let, než pak v roce 1938 změnili místo pro letní táboření.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Roman Šantora (ed.), *Skautský oddíl 1913-2013*, Praha 2014, s. 93.

⁹⁴ OSMT Ledec nad Sázavou, karta Táboř, rukopis Jaroslava Foglara *Naše tábory*.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ M. Zapletal, *Záhady*, s. 161-162.

⁹⁷ Tamtéž, s. 169.

⁹⁸ OSMT Ledec nad Sázavou, karta Táboř, rukopis Jaroslava Foglara *Naše tábory*.

Celý tábor se nacházel v krajině luk a lesů, která byla dokonale oddělena od vnějšího světa, protože sem nevedla žádná silnice nebo dráha, ale pouze zarostlá vozová cesta. Toto prostředí jim pro táboření tedy dokonale vyhovovalo a možná i z tohoto důvodu se sem následující rok vrátili ještě jednou.⁹⁹ Tábor u Heřmaniček nesl tentokrát název „Tábor na Bobří řece“. Bylo to proto, že skupina chlapců z družiny Bobrů¹⁰⁰ nazvala malý potok Mastník právě Bobří řekou.

Na tomto táboře vyšlo 6. července také první číslo oddílového časopisu Čigoligo, v té době ještě zvaném Originál Váša. Celý časopis měl šestnáct stránek a byl zpracován pouze vedoucím oddílu. Na táboře koloval mezi chlapci v jediném exempláři a po skončení tábora byl uložen do oddílové kroniky a zde se nachází dodnes.¹⁰¹

Další věcí, která se objevila na tomto táboře poprvé, byla tradice Třinácté noci. V tuto noc se sešli všichni chlapci u táborového ohně a vystřídali se v různých výstupech a scénkách. Podle Jaroslava Foglara měla zvláštní moc, protože ve skautech uvolňovala jejich skryté vlohy.¹⁰²

Jak je již zmíněno výše, následující rok se skauti z 2. pražského oddílu v čele s Jaroslavem Foglarem utábořili opět u Mastníku neboli Bobří řeky. Celý tábor byl ale provázen mnoha různými nehodami, a proto dostal název „Tábor smůly“. Sem vzal Foglar poprvé také fotoaparát, takže vznikly i první snímky, které se dochovaly dodnes a díky kterým máme doložený průběh tábora už nejen prostřednictvím táborových kronik, ale také prostřednictvím fotografií.¹⁰³

Tento tábor už ale nebyl tak ideální jako ten loňský. Foglar zde bojoval hodně s tím, že jak někteří chlapci dospívali, tak ho nechtěli poslouchat, a on nevěděl, jak na ně.¹⁰⁴ Nevěděl, jak je má donutit, aby plnili různé povinnosti, jako třeba, aby došli pro dříví, když si chtěli udělat táborový oheň. Následně pak přišel na to, že když jim tyto rozkazy podává formou hry, tak to chlapci přijmou mnohem lépe a mnohem lépe je také plní.¹⁰⁵

Také z důvodu častého odmítání především starších chlapců plnit své povinnosti a příkazy, vymyslel Foglar „Černou skříňku“ neboli slovy jednoho z chlapců: „*děsně*

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Družina Bobrů byla raritou oddílu. Byly do ní zařazováni chlapci z ostatních družin, kteří v dohledné době měli dosáhnout věku 15 let a byli tím pádem již zkušenější a zdatnější než ostatní členové. Jaroslav Foglar, „Strágula“, senzace našeho tábora, Skaut – Junák 21, 1934-1935, č. 1, s. 11.

¹⁰¹ M. Zapletal, s. 173.

¹⁰² P. Kotyk – D. Lábusová (edd.), Jaroslav Foglar, s. 24.

¹⁰³ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ SAA Ledec nad Sázavou, rozhovor s Milanem Teslevičem ze dne 18. listopadu 2018.

fajn Jestřábový táborový zařízení na zločinné kluky“. ¹⁰⁶ Jednalo se o malou bednu, do které byl vhozen lístek se jménem toho chlapce, který se něčím provinil. Šlo třeba o to, že někdo z chlapců nestihl do 13 vteřin ráno nastoupit na rozcvičku nebo nějakým jiným způsobem porušil táborový řád. K použití „Černé skříňky“ pak došlo ve chvíli, kdy bylo potřeba udělat nějakou práci na kterou denní pracovní skupina nestačila. Ze skříňky se vždy vytáhl jeden lístek a ten, jehož jméno na něm bylo napsané, musel jít a úkol bez řeči vyplnit. ¹⁰⁷ Samozřejmě postupem času se pro chlapce stal Jaroslav Foglar takovou autoritou, že si nedovolili ho neuposlechnout.

I přesto, že Foglara dovedli mladí skauti svým chováním občas pořádně potrápít, tak se nevzdal a stále tu pro ně byl, připraven jim podat pomocnou ruku v naději, že dojde ke zlepšení. To dokazuje krátký vzkaz, který zanechal v jedné z kronik, ve kterém píše – „*Hoši, vy jste všude na světě stejní. Jste dobří nebo zlí, pořádní i nepořádní, pracovití i líní, upřímní i falešní. Ale přece srdce moje je pro Vás všechny, a proto ruka má Vám podaná povede Vás přes všechny překážky k dokonalému harmonickému celku duše i těla. Chopte se jí...*“¹⁰⁸

Jaroslav Foglar byl také typ člověka, který měl určité problémy s komunikací, protože se mu občas stávalo, že když měl chlapcům něco přikázat, vytknout jim některé chyby nebo je naopak za něco pochválit, tak to nedokázal říci dotyčnému chlapci přímo do očí. A proto se v těchto chvílích raději uchýlil k tomu, co mu bylo nejbližší, a tím bylo písmo. Takže pokud se nechtěl vyjadřovat ústně, tak přikročil k té variantě, že dané sdělení, ať již pochvalu nebo nějakou výtku, napsal na kousek papíru, který se stal později známý jako pamětní lísteček, a ten danému chlapci dal. ¹⁰⁹

Následující léto roku 1931 už skauti Dvojky trávili zpět na Ledečsku, kde našli pro táboření pro ně velmi dobré místo, které nazvali Sluneční zátokou. Zde pak vytrvali až do roku 1945, i když s malými výjimkami (1938, 1940-1942), a to hlavně v období druhé světové války, kdy skautingu nebylo přáno a byl dokonce i zakázán. ¹¹⁰

¹⁰⁶ Literární archiv Památníku národního písemnictví (dále LA PNP) Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, kart. 164, oddílové kroniky, kronika družiny Vlků z let 1930-1931.

¹⁰⁷ OSMT Ledeč nad Sázavou, karton Táboř, okopírovaná stránka z táborové kroniky o Černé skříňce.

¹⁰⁸ LA PNP Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, kart. 164, oddílové kroniky, kronika družiny Vlků z let 1930-1931.

¹⁰⁹ SAA Ledeč nad Sázavou, rozhovor s Milanem Teslevičem ze dne 18. listopadu 2018.

¹¹⁰ OSMT Ledeč nad Sázavou, karton Táboř, rukopis Jaroslava Foglara Naše táboř.

3.2. Tábory ve Sluneční zátocce v letech 1931-1939

Když se skauti po dvouleté pauze vrátili v roce 1931 zpět k řece Sázavě, kde s tábořením před šesti lety začínali, pronajmuli si tentokrát louku od jistého pana Jeřábka, který bydlel ve vesnici Velká vzdálené několik kilometrů od Ledče nad Sázavou.¹¹¹ Podle zápisů v kronice je zřejmé, že to skauti vnímali jako velmi významný a odvážný počín. Zapůjčená louka ležela necelé čtyři kilometry západně od města Ledče nad Sázavou a nacházela se na výběžku, okolo kterého se řeka Sázava ohýbala do velkého meandru.¹¹² Na protější straně řeky se pak nacházela již zmiňovaná obec Vilémovice a u ní místo, kde skauti tábořili při své první návštěvě Ledčska. Protože výběžek, na kterém louka ležela, byl situován tak, že na něj skoro celý den svítilo slunce, dostal od skautů Pražské Dvojky název Sluneční zátoka.¹¹³ A podle toho pak získal název také celý tábor v roce 1931, tedy „Tábor ve Sluneční zátocce“. Symbolem tohoto tábora se následně stalo vycházející slunce.¹¹⁴

Tábor v roce 1931 začal pro skauty 4. července, kdy se brzy ráno vydali vlakem z Prahy do Světlé nad Sázavou, kde v nákladním vagonu vlaku přečkali noc. Ze Světlé nad Sázavou se pak druhý den ráno vydali dalším vlakem do Vilémovic, kde vystoupili, a protože se Sluneční zátoka nacházela na druhé straně řeky Sázavy, tak se museli všichni členové, i se všemi věcmi, přeplavit přes řeku na pramici. Na louce pana Jeřábka si pak v následujících dvou dnech zřídili skautský tábor.¹¹⁵

První tábor ve Sluneční zátocce měl, oproti předešlým rokům, poprvé více jak 20 účastníků, a to 24. V předcházejících letech se počet mladých skautů pohyboval pouze okolo 15. Přibýlo hodně nových členů a tím pádem i nových problémů, protože nováčci neznali, jak to na táboře funguje a bylo třeba je naučit tábornickými praktikami.¹¹⁶

Pozitivní a také důležitou událostí tábora byla schůzka, která byla reakcí na chování chlapců v minulém roce, kdy nechtěli poslouchat a stavěli se vůči svému vedoucímu dokonce do opozice. Na této schůzce ale chlapci „slíbili zlepšení a návrat k poctivému výkonu“.¹¹⁷

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² F. Pleva, Leděč nad Sázavou, s. 98.

¹¹³ SAA Leděč nad Sázavou, rozhovor s Milanem Teslevičem ze dne 18. listopadu 2018.

¹¹⁴ OSMT Leděč nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹¹⁵ LA PNP Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, kart. 164, oddílové kroniky, kronika družiny Vlků z let 1930-1931.

¹¹⁶ OSMT Leděč nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹¹⁷ Tamtéž.

Tábor konaný v zátoce o rok později se již nenesl v tak pozitivním duchu. Počet účastníků klesl opět na číslo 15. Oddíl Pražské Dvojky totiž během roku prošel velkou krizí a došlo tak k proměně jeho členů. Odešli chlapci, kteří s oddílem pravidelně jezdili již několik let a místo nich přišli noví, kteří začali vytvářet novou kapitolu v historii oddílu.¹¹⁸

V roce 1933 došlo k pořádání dalšího letního tábora, který nesl název „Tábor dvacáté míle“. Tento tábor už měl zase více členů než ten loňský, a to rovných 20. O tom, že Jaroslav Foglar nechtěl ve svém oddíle někoho, kdo se nesnažil a nechtěl nic dělat, svědčí to, že na tomto táboře jednoho takového chlapce, který zde byl nováčkem a odmítal se zapojovat do kolektivní činnosti, poslal po několika dnech rovnou domů.¹¹⁹

Na táboře se také skauti Pražské Dvojky sblížili s jiným oddílem, který tábořil poblíž toho jejich. Ke sblížení došlo poněkud dramatickým způsobem, a to tím, že spolu pomáhali hasit večerní požár, který vypukl v jedné z okolních vesnic – Bilantově Lhotě.¹²⁰ Po požáru se začaly oba oddíly vzájemně navštěvovat a udržovat přátelské styky. Nakonec došlo i k tomu, že jeden z členů sousedního oddílu se po jeho rozpadnutí přidal k Pražské Dvojce a dále pak tábořil po boku Foglarových chlapců. Chlapec byl velmi pracovitý a měl o oddíl velký zájem. Díky tomu si ho ostatní hoši oblíbili a velmi dobře ho mezi sebe přijali.¹²¹ To vypovídá o tom, že chlapci v oddíle byli přátelští a přijímali mezi sebe bez větších problémů nové členy, s kterými se snažili sžít a dobře vycházet.

Následujícího roku 1934 se konal tábor opět ve Sluneční zátoce. Svůj název „Tábor třinácti orlích per“ dostal podle toho, že třinácti starším chlapcům z oddílu se podařilo složit zkoušku Tří orlích per.¹²² Tato zkouška spočívala v tom, že její účastník musel přespat jednu noc sám v lese, vydržet 24 hodin o samotě, dále pak se nesměl po dobu jednoho dne ničeho najíst, pouze pití bylo povoleno, a posledním úkolem bylo to, že měl daný chlapec vydržet 24 hodin mlčet.¹²³

Letní tábor probíhající v následujícím roce dostal tentokrát název „Tábor bez Vytrvalce“. Vytrvalec neboli Vítr byl zástupce Jaroslava Foglara a poprvé od roku 1931

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ P. Kotyk – D. Lábusová (edd.), Jaroslav Foglar, s. 40.

¹²¹ OSMT Leděč nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹²² Tamtéž.

¹²³ LA PNP Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, kart. 161, oddílové kroniky, deník z Tábora zpěvu z roku 1937, sešit č. 2, zkouška Tří orlích per.

se neúčastnil tábora ve Sluneční zátocce. Z tohoto důvodu po něm byl pojmenován celý tábor v roce 1935.¹²⁴

Tábory vedené Foglarem se začaly stávat pro chlapce stále více a více atraktivní, o čemž svědčí vzrůstající počet účastníků tábora. Do roku 1935 bylo táborníků vždy jen okolo 20. V následujících letech však došlo k jejich vzrůstu. V roce 1937 jich bylo již 31 a následujícího roku, na táboru konaném tentokrát v Podkarpatské Rusi, byl počet chlapců dokonce 43.¹²⁵ Mohlo to být způsobeno tím, že chlapci, kteří tábor zažili a líbilo se jim zde, to rozšířili mezi ostatní členy a ti si následně toto letní dobrodružství chtěli sami vyzkoušet. Nebo to mohlo být z toho důvodu, že Jaroslav Foglar v té době začal knižně vydávat svá první literární díla, která byla inspirována právě tím, co na táborech s chlapci prožívali. Takže to také mohlo ovlivnit nový přísun členů, protože chlapci si to přečetli, příběh je upoutal a následně si to chtěli zažít sami.

V polovině dubna roku 1936 pořádal 2. pražský oddíl výpravu do tzv. Mravenčího údolí. To bylo místo rozkládající se na břehu řeky Želivky, které se nacházelo několik kilometrů jihozápadně od Ledče nad Sázavou. Louka v Mravenčím údolí se skautům nejspíše zalíbila a po příjezdu z výpravy dokonce uvažovali o tom, že zde podniknou v tomto roce svůj letní tábor. Jaroslav Foglar začal také jednat s majitelem louky, ale zjistil, že pronájem by byl o dost vyšší než na jejich stálém místě ve Sluneční zátocce. To byl také jeden z důvodů, proč se nakonec po několikátýdenním přemýšlení na poslední chvíli rozhodl, konat tábor i v tomto roce na jím již osvědčeném místě ve Sluneční zátocce. Mezi další důvody pak patřilo to, že místo bylo moc malé a také se nacházelo blízko u řeky a hrozilo tedy, že pokud by voda stoupla, mohla by tábor zaplavit.¹²⁶

Poté co tedy Jaroslav Foglar po delším rozmýšlení usoudil, že lepší a výhodnější tábořiště, než bylo to ve Sluneční zátocce nenajde, tak se sem v červenci roku 1936 společně s členy 2. pražského oddílu vydal opět tábořit. Tábor dostal tentokrát název „Tábor modrého stínu“, a to z toho důvodu, že se na táboře začaly objevovat lístky, na kterých byla nakreslená loď, jejíž modrý stín se odrážel ve vodě a nikdo nevěděl, kde se tyto lístky berou.¹²⁷ Na táboře si chlapci také poprvé zřídili jednoduchý tobogán

¹²⁴ P. Kotyk – D. Lábusová (edd.), Jaroslav Foglar, s. 50.

¹²⁵ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹²⁶ LA PNP Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, oddílové kroniky, kronika z let 1935-1936, sešit č. 5.

¹²⁷ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

s dopadem do řeky Sázavy. Jízda na tobogánu se stala velmi oblíbenou aktivitou pražských skautů a tobogán byl proto opakovaně stavěn i v dalších letech.¹²⁸

V roce 1937 také došlo znovu k větší proměně oddílové sestavy a k příchodu nových členů, které oddíl zase bezproblémově přijal. Tábor probíhal opět ve známé Sluneční zátoce a chlapci si zde v minulém roce našli novou zábavu, ve které pokračovali i toto léto. Navštěvovali totiž tzv. Stvořidla¹²⁹, kde se nacházel vodní splav, který chlapci nazvali „Rejžák“, a ke kterému se chodili ve volných chvílích koupat. Protože se na tomto táboře zpívalo více než na kterémkoli jiném předchozím, a chlapci zde dokonce založili pěvecký spolek s názvem Kolektiv, s kterým pak zpívali u večerních posezení u ohňů, tak tento tábor dostal název „Tábor zpěvu“.¹³⁰

V následujícím roce došlo, po sedmi letech táboření ve Sluneční zátoce, ke změně místa tábořiště. O tomto novém místě se oddíl dozvěděl od jednoho z jejích členů, který byl zrovna na Podkarpatské Rusi, která byla v té době ještě součástí Československa, a tímto místem byl doslova nadšený. Napsal proto Foglarovi dopis, po jehož přečtení se v roce 1938 celý oddíl rozhodl, že podnikne letošní tábor právě zde, na Podkarpatské Rusi. Místo táboření se nacházelo nedaleko řeky Ozeranky u vesnice zvané Sinovír, která se leží až u polských hranic. Tento tábor zaujímá zcela výjimečné místo mezi dosavadními tábořišti. Tehdy se poprvé Foglar se svým oddílem odvážil tábořit takhle daleko od domova, a navíc v podkarpatské divočině.¹³¹ Protože před odjezdem skupina skautů ještě nevěděla, kde přesně na Podkarpatské Rusi budou tábořit, byla sem tři dny předtím vyslána předběžná tříčlenná výprava, aby vůbec našla vhodné místo pro táboření a připravila ho pro zřízení letního tábořiště.¹³² Tábor v roce 1938 nebyl ideální, jednak byl vystavěn na těžko přístupném místě, které bylo na velikém kopci, dalším problémem bylo, že v období táboření hodně pršelo, takže věci byly často promočené a okolí rozbahněné.¹³³ Táboru neulehčovalo ani to, že zde bylo dosud nejvíce účastníků, z nichž velká část ještě nikdy na táboře nebyla a nevěděla tedy, jak tábor funguje, a proto je starší a zkušenější chlapci museli všemu naučit.¹³⁴

¹²⁸ P. Kotyk – D. Lábusová (edd.), Jaroslav Foglar, s. 55.

¹²⁹ Přírodní a krajinná rezervace na řece Sázavě ležící mezi Ledčí nad Sázavou a Světlou nad Sázavou. F. Pleva, s. 250.

¹³⁰ OSMT Ledč nad Sázavou, karton Táboř, rukopis Jaroslava Foglara Naše táboř.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² LA PNP Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, kart. 165, oddílové kroniky, Tábor u Sinovíru 1938, sešit č. 4, Časopis Čigoligo, s. 3.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ LA PNP Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, kart. 165, oddílové kroniky, Tábor u Sinovíru 1938, sešit č. 1, zápis z 2. července 1938.

Také zásobování potravinami od místních obchodníků nebylo příliš dobré a spolehlivé, protože potraviny docházely často s několikahodinovým zpožděním, a navíc v menším množství, než bylo předem domluveno. Pro skauty to byly dny plné svízelů, kdy se museli potkávat s těžkými podmínkami a nesnázemi, ale zároveň, zde zažili i nádherné příhody. Mezi ně patří například výprava na Koločavu a do jejího údolí za historií Nikoly Šuhaje, kde chlapci získali do kroniky podpis od otce Nikoly Šuhaje.¹³⁵ Ale možná právě kvůli výše zmíněným problémům se nakonec o rok později rozhodli, že se na Rus již nevrátí a jejich cesta tedy směřovala opět do již osvědčené Sluneční zátoky, kde je nikdy takové problémy nepotkaly.¹³⁶ Tam podnikli skauti 2. pražského oddílu v létě roku 1939 poslední svobodný tábor předtím, než v září vypukla druhá světová válka, která s sebou přinesla pro skauty řadu omezení, a nakonec i rozpuštění celého Junáka.

V roce 1939 došlo k tomu, že Jaroslav Foglar radikálně snížil počet účastníků táborů. Na přechozím táboře na Podkarpatské Rusi byl totiž počet členů již příliš vysoký a celá skupina přestala být zvladatelná. Dalším problémem bylo to, že vysoký počet chlapců znemožňoval jejich bližší seznámení mezi sebou. Z tohoto důvodu byl maximální počet členů stanoven pouze na 32 chlapců, aby se skupina mohla rozdělit na čtyři družiny po osmi členech.¹³⁷

Asi tři týdny předtím, než se měl tábor v roce 1939 konat, oddíl zjistil, že se bude jen několik metrů od jejich stálého tábořiště na louce pana Jeřábka neboli ve Sluneční zátoce stavět srub pro trvalý tábor pro dorostence Sokola z Vinohrad. Jaroslav Foglar se proto rozhodl jednat a napsal dopis starostovi města Ledče nad Sázavou, protože se obával, že výše zmíněná skutečnost znemožní konání jejich tábora a samozřejmě žádný skaut nechce tábořit v místě, kde se hned v těsné blízkosti nachází budova, ve které bude ubytováno okolo osmdesáti lidí.¹³⁸

V dopise se vedoucí Pražské Dvojky snažil přesvědčit ledečského starostu, pana Emila Čecha, aby se svým vlivem pokusil o to, aby byl srub postaven jinde, a dokonce navrhl i případné nové místo.

Jaroslav Foglar také argumentoval tím, že *„již jedenáct let vodil jsem k Vám na totéž místo /louka p. Jeřábka/ pražské hochy-skauty, aby se učili poznávat a milovat*

¹³⁵ Tamtéž, sešit č. 2, zápis z 9. července 1938.

¹³⁶ OSMT Leděč nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹³⁷ P. Kotyk – D. Lábusová (edd.), Jaroslav Foglar, s. 18.

¹³⁸ Státní okresní archiv Havlíčkův Brod (dále SOKA Havlíčkův Brod), fond Archiv města Ledče nad Sázavou, stížnost Jaroslava Foglara adresovaná starostovi Ledče nad Sázavou.

Váš krásný kraj. Byli jsme u Vás za Ledčí v roce 1925, ... 1937 a tábor jsme tam měli proponován i pro letošek. A najednou kdosi – kdo o Ledči nikdy dříve ani nevěděl, – má nám „naše“ místo navždy znemožnit a znehodnotit svým nepřipustně blízkým sousedstvím.“¹³⁹

Z dopisu je patrné, že ho to velmi trápilo a snažil se udělat vše pro to, aby byla budova postavena jinde a on mohl se skauty svého oddílu tábořit na místě, kterému je věrný již několik let.

Starosta města Ledče nad Sázavou mu odpověděl hned po několika dnech. V dopise ho uklidnil, že tábor pro dorostence se v daném roce postavit nestihne, takže Foglarův oddíl zde bude moci ještě v tomto létě v poklidu tábořit.¹⁴⁰

Z odpovědi ledečského starosty je také vidět, jak si váží toho, že sem Jaroslav Foglar se svým oddílem každý rok již několik let jezdí a že je ochotný mu najít jiné místo pro táboření, pokud by mu, kvůli výše zmíněným důvodům, nadále nevyhovovala Sluneční zátoka.¹⁴¹

I přesto, že nakonec k dokončení stavby pro dorostence Sokola z Vinohrad v roce 1939 nedošlo, tak v místě táboření už nebyl takový klid, jako v předchozích letech, a pražští skauti v tomto místě již netábořili sami, ale bylo zde plno dalších táborů. A z toho důvodu, že skoro každý den byli zváni na nějaký táborový oheň¹⁴² k okolním táborníkům, dostal poslední předválečný tábor název „Tábor ohňů“.¹⁴³

3.3. Vývoj v letech 1940-1945

V létě roku 1940 se oddíl Pražské Dvojky rozhodl změnit místo pro letní tábor.¹⁴⁴ Důvodem k tomu mohlo být právě to, že ve Sluneční zátocce bylo spoustu jiných táborů a skauti chtěli pro táboření větší klid. Navíc v tomto roce už byla dostavěna v těsné blízkosti Sluneční zátoky budova pro dorostence Sokola z Vinohrad, a to by mohlo narušovat táboření ještě více než okolní tábory.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ SOkA Havlíčkův Brod, fond Archiv města Ledče nad Sázavou, odpověď starosty na stížnost Jaroslava Foglara.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Táborový oheň byla vždy událost, která se konala jen někdy, aby chlapcům nezevšedněla a vždy bylo důležité ji řádně připravit. Chlapci pak ke skautskému táborovému ohni nastoupili ve stejnokrojích a následně se zpívalo a hrálo na různé hudební nástroje. LA PNP Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, oddílové kroniky, kronika z let 1937-1938, sešit č. 1, výstřížek článku z časopisu Slovíčko s názvem Táborový oheň.

¹⁴³ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹⁴⁴ Tamtéž.

Proto se tedy oddíl v čele s Jaroslavem Foglarem vydal tentokrát na jižní Moravu. Místo k táboření Foglarovi poradil Josef Kratochvíl¹⁴⁵, který byl jeho dlouholetým přítelem a brněnským skautským kolegou.¹⁴⁶ Zde se utábořili na řece Chvojnici, v místě vzdáleném několik kilometrů od města Oslavany.¹⁴⁷ Údolí mělo oproti Sluneční zátoce nevýhodu v tom, že bylo příliš úzké a také stinné, bez možnosti výhledu do otevřené krajiny. Cesta na místo táboření byla náročná a nádraží od něj bylo vzdálené asi osm kilometrů. Přes to všechno v okolí byla místa, která skauty mohla zaujmou. Jednalo se například o zříceninu hradu Levnova nebo soutok Chvojnice s Oslavou.¹⁴⁸

Změna místa právě v roce 1940, kdy byla naše země okupována nacisty a naše republika, zvaná již od března roku 1939 protektorát Čechy a Morava, byla značně okleštěná, se neukázal jako dobrý nápad.¹⁴⁹ Hned několik dnů po příjezdu na místo táboření došlo v polovině července k rozhodnutí Karla Hermanna Franka o tom, že veškeré táboření mládeže na území protektorátu bude zakázáno¹⁵⁰ a gestapo následně začalo likvidovat všechny tábory, které tuto výzvu neuposlechly.¹⁵¹ Vše bylo pod záminkou toho, že se v táborech provádí branná výchova, která je zaměřená proti Německé říši.¹⁵²

Jaroslav Foglar obdržel v tuto dobu na táboře nepodepsaný telegram, bez jakéhokoli vysvětlení, ve kterém stálo: „*Sbalte hned celý tábor a vraťte se do Prahy*“.¹⁵³ Celý 2. pražský oddíl se tedy musel dát okamžitě do balení již dobře rozběhnutého tábora, a do jednoho dne vyklidit místo táboření, jinak by jim hrozilo, že tábor ukončí samotné gestapo a také by je mohly čekat určité postihy. Během několika hodin došlo tedy ke zbourání tábora a Dvojka se přesunula zpět do Prahy.¹⁵⁴ Tábor trval asi 20 dní¹⁵⁵ a předčasný odjezd z něj byl pro chlapce velmi těžký. Skautům Pražské Dvojky také neulehčovalo ani to, že tábor nemohli opustit ve skautském kroji, protože

¹⁴⁵ Josef Kratochvíl působil od mládí v oddílech brněnských katolických skautů a v roce 1930 založil a vedl 23. katolický oddíl v Brně. Jan Břečka, Psanci na Chvojnici aneb Foglarův "smolný" tábor na Moravě v létě 1940, *Vlastivědný věstník moravský* 60, 2008, č. 1, s. 30.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 20.

¹⁴⁷ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹⁴⁸ J. Břečka, Psanci, s. 20.

¹⁴⁹ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ Jaroslav Foglar, *Po stopách Rychlých šípů*, Praha 1990, s. 79.

¹⁵² K. Lešanovský a kol., *Historie skautingu*, s. 33.

¹⁵³ J. Foglar, *Po stopách*, s. 79.

¹⁵⁴ Týž, *Kronika Hochů od Bobří řeky II*, Praha 1996, s. 44.

¹⁵⁵ Délka pobytu na táboře není zcela jasná. Více informací viz J. Břečka, Psanci, s. 27.

jeho nošení bylo zakázáno. Vraceli se proto v náhradním oblečení a své skautské kroje měli sbalené v tornách.¹⁵⁶

3.3.1. Foglarovy tábory v období po zákazu skautování

Omezení o zákazu skautování vydané K. H. Frankem bylo pro Foglarovy skauty sice tvrdou ránou, ale nezastavilo to oddíl Pražské Dvojky v jeho činnosti. Členové se v následujícím roce dále tajně scházeli, a i když nedělali nic protistátního, za co by mohli být stíháni okupanty, tak měli podle zápisů z kroniky velký strach, protože v této válečné době si lidé nemohli být jistí ničím.¹⁵⁷

I když okupační doba na skauty takto tvrdě dolehla, tak se ani v roce 1941 nevzdali pořádání tábora. Ten se ale tentokrát nekonal na rozlehlé louce ve Sluneční zátoce pod stany s dřevěnými podsadami, ale za velmi těžkých podmínek, a navíc s minimálním počtem účastníků. Na tábor se vydalo pouze dvanáct¹⁵⁸ nejvěrnějších skautů Pražské Dvojky.¹⁵⁹

V tomto roce došlo ke změně dopravy na místo táboření, protože jedna polovina skautů jela vlakem jako obvykle, ale ta druhá jela na kolech. Skauti si pak pronajali velkou místnost s menší kuchyní na statku pana Josefa Křivohlavého ve vesnici Velká, která leží několik kilometrů od Sluneční zátoky, a zde se snažili žít táborovým životem. V místnosti si rozestavěli velmi prostá lůžka a do kuchyně umístili potraviny, které měl za úkol každý z chlapců na tábor povinně přinést a zabalit podle přesně daných instrukcí – „*Každou potravinu zabalte zvlášť do papíru, velmi důkladně. Sáčky s moukou a cukrem přebalte ještě několikerým silným novinovým obalem a převažte provázkem. Na každý balíček napište čitelně přesný obsah, váhu a kdo balíček přinesl.*“¹⁶⁰ Dále s sebou musel mít každý účastník tábora ještě potravinové lístky.¹⁶¹

Tábor neprobíhal jako každý jiný a tomu odpovídal i denní program, kde místo obvyklých her a učení se skautských dovedností, byla většinou naplní lesní práce, pod jejíž záminkou skauti do vesnice přijeli a tábor pořádali.¹⁶² Zavázali se místní lesní správě, že budou pracovat zadarmo a že jí nepřivedí žádné starosti. Takže se jednalo

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 24.

¹⁵⁷ J. Foglar, Kronika, s. 44.

¹⁵⁸ S Jaroslavem Foglarem bylo účastníků tábora třináct. P. Kotyk – D. Lábusová (edd.) Jaroslav Foglar, s. 75.

¹⁵⁹ OSMT Leděč nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹⁶⁰ Kronika Tábora věrných, s. 5. [online]. [cit. 2.4.2019]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1gis--MeDOesFxxOMwoCgUFNnwZ93OcUH/view>.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Tamtéž, s. 3.

spíše o pracovní prázdniny než o tábor. Jednou částí lesní práce pražských skautů bylo to, že měli snášet ze strání oloupanou kůru z poražených stromů, kterou pak odváželi do továren pro válečné hospodářství. Druhou částí prázdninové lesní práce bylo upravování lesní cesty, na jejíž opravu nebyli žádní jiní dělníci. Tímto se členové 2. pražského oddílu snažili v dobách války nějak pomoci a býti co nejvíce užiteční pro ostatní obyvatele. V době volna se pak skauti chodili nejčastěji koupat do jim již dobře známých Stvořidel.¹⁶³

Na táboře v roce 1941, který dostal tentokrát název „Tábor věrných“, z důvodu jeho dvanácti nejvěrnějších účastníků, přišel Jaroslav Foglar také kromě krátkodobých her i s první dlouhodobou táborovou hrou s názvem „Závěť strýce Jamese“.¹⁶⁴ Tato hra byla poměrně krátká a spíše zkušební. Až o rok později přišel Foglar s pravou dlouhodobou hrou, trvající několik měsíců.¹⁶⁵

Následující tábor konaný v roce 1942 nebyl opět pořádaný na louce a ve stanech s podsadou, ale znovu to bylo uvnitř místnosti na dřevěných palandách v osamělém stavení. Táboření probíhalo opět ve velkém strachu, protože zákaz táborů české mládeže stále trval. Chlapci však již nebyli ve stejné budově jako rok předtím, protože pan Krivohlavý jim prostory na tento rok odmítl pronajmout. Proto se tentokrát ubytovali o kilometr dál, na takzvané „Kocandě“, ¹⁶⁶ která ležela na samotě a byla obklopená krajinou luk. Z tohoto důvodu to bylo pro pražské skauty o něco ideálnější místo než stavení ve vesnici Velká.¹⁶⁷

Odjezd na tábor se uskutečnil déle, než bylo u členů Pražské Dvojky obvyklé, a to až 10. července, a nikoli tedy již poslední červnové dny, jako v mnohých předchozích letech. Bylo to způsobeno tím, že došlo k prodloužení školního roku právě do 10. července. Nejen z tohoto důvodu však měli skauti obavy z konání letního tábora. Hrozilo totiž také, že mládež bude muset o prázdninách odjet na žňové práce, a to ne dle vlastního výběru, ale na úředně přikázaná místa. Nakonec se tak ale nestalo a pražští skauti se mohli na prázdniny opět vydat do kraje Sluneční zátoky.¹⁶⁸

Protože se v minulém roce dlouhodobá hra ujala a chlapce velmi bavila, tak se Jaroslav Foglar rozhodl přijít s další. I přesto, že se na dalších táborech objevily

¹⁶³ Tamtéž, s. 6.

¹⁶⁴ OSMT Leděč nad Sázavou, karton Táboř, rukopis Jaroslava Foglara Naše táboř.

¹⁶⁵ R. Šantora (ed.), Skautský oddíl, s. 54.

¹⁶⁶ OSMT Leděč nad Sázavou, karton Táboř, rukopis Jaroslava Foglara Naše táboř.

¹⁶⁷ Kronika Tábořa Alvareze, s. 12. [online]. [cit. 2.4.2019]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1nfA1iZQgTlATby2R7wX1sPOhv3Fp7GXz/view>.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 14.

mnohem komplikovanější a delší hry, než byla tato, zanechala ovšem, podle zápisů z kroniky, hra z roku 1942 obrovský dojem a byla hrána s obrovským nadšením. O tom, jaký význam a vliv měla na účastníky tábora svědčí i to, že název tábora – „Tábor Alvarez“ – byl inspirován právě touto velkou hrou.¹⁶⁹

Po třech letech, v roce 1943, došlo k návratu letního skautského tábora Foglarova oddílu přímo do Sluneční zátoky, a to i přesto, že zákaz táboření z roku 1940 stále trval.¹⁷⁰ Z tohoto rozhodnutí lze vidět, že odvaha pražských skautů stále více rostla, ale i přesto se museli obávat toho, aby nebyli zatčeni a jejich tábor zrušen gestapem.

Dostat povolení k táboření v době německé okupace nebylo nic jednoduchého, ale nakonec se jim to podařilo a shodou okolností tábořili ve stejném místě, které bylo před několika lety vybudováno pro dorostence Sokola z Vinohrad, jehož členové vystavěnou budovu nikdy neobsadili, protože to z důvodu vypuknutí druhé světové války nestihli. Tímto ubytováním byli chlapci nadšeni, protože konečně po dvou letech nebyli omezeni pouze na jednu místnost a kuchyň a cítili se více jako v dobách před válkou, kdy tábořili na louce a ve stanech s podsadou. Tomu také odpovídala účast na táboře, která byla vysoká a za celé válečné období dokonce nejvyšší. Letního tábora v roce 1943 se zúčastnilo 37 skautů a došlo také k příchodu většího počtu nových členů do oddílu.¹⁷¹

I tento tábor nesl opět název podle dlouhodobé hry, která se na něm hrála, a která provázela chlapce od prvních táborových dnů až do těch posledních.¹⁷² Název zněl „Tábor ve Zlatém údolí“.¹⁷³

Rok 1944 byl nejhorším okupačním rokem. Došlo ke zprísnění situace a k zatýkání vedoucích Klubu českých turistů.¹⁷⁴ Když se o tom Foglar dozvěděl, tak odjel k příbuzným do Ledče nad Sázavou, kde se po několik týdnů ukrýval. Poté co se dozvěděl, že mu nebezpečí nehrozí, tak se vrátil zpět do Prahy.¹⁷⁵ Tento nepříznivý

¹⁶⁹ Tamtéž. Celá hra a její průběh viz Ivan Vápenka (ed.), Alvarez, anebo, Po stopách Alvarez, Praha 1989.

¹⁷⁰ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Táboř, rukopis Jaroslava Foglara Naše táboř.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² J. Foglar, Kronika, s. 90.

¹⁷³ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Táboř, rukopis Jaroslava Foglara Naše táboř.

¹⁷⁴ Klub českých turistů objevil Jaroslav Foglar v roce 1943, když hledal organizaci, která ještě není zakázána a sdružuje mládež. Následně se sem zaregistrovali, a to jako samostatná skupina s vlastním programem. Tím si zajistili to, že ve společné klubovní místnosti Klubu českých turistů mohli konat oddílové schůzky, protože klubovna 2. pražského oddílu byla zabavena nacisty v roce 1940. J. Foglar, Po stopách, s. 79-81.

¹⁷⁵ M. Zapletal, s. 186.

vývoj ale skauty 2. pražského oddílu nezastavil a v roce 1944 opět pořádali, i přes zákaz Kuratoria pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě, svůj letní tábor, který se konal na stejném místě jako o rok dříve, ve Sluneční zátocě. Tentokrát se ale celého tábora účastnilo pouze 25 chlapců, což byl nejspíše důsledek zprísňení režimu.¹⁷⁶

Celý tábor dostal tentokrát název „Tábor strachu“ a byl nakonec rozeznán z příkazu německé policie, ale došlo k tomu až ve chvíli, kdy byl již téměř u konce.¹⁷⁷

3.3.2. Poválečné uvolnění a poslední tábor ve Sluneční zátocě

Poslední tábor, o kterém bude tato bakalářská práce pojednávat, je tábor z roku 1945. Byl to poslední tábor ve Sluneční zátocě, nikdy poté se sem na letní táboření Pražská Dvojka v čele s Jaroslavem Foglarem nevrátila.¹⁷⁸

Poté co byla v květnu 1945 ukončena druhá světová válka a tím i zrušen zákaz skautování, tak si chlapci mohli dovolit znovu tábořit na travnatém prostranství v přírodě a pod stany s dřevěnou podsadou. A co je hlavní, zmizel veškerý strach z toho, že budou chyceni a potrestáni. Tomu také odpovídá název posledního tábora Pražské Dvojky v kraji Sluneční zátoky – „Tábor svobody“.¹⁷⁹ Po několika letech byl počet členů na táboře 45 a tím tedy překročil stanovený počet 32 chlapců.¹⁸⁰

Chlapci zde navázali přátelské styky s rudoarmějci, kteří tábořili v chatách, určených pro dorostence vinohradského Sokola, ve kterých Dvojka shodou okolností tábořila v předchozích dvou letech.¹⁸¹

Co se týče vnitřního chodu tábora, tak ten nebyl úplně ideální, protože starší chlapci a nově příchozí členové, kterých byla převaha, kazili táborovou pohodu tím, že nechtěli poslouchat svého vedoucího.¹⁸² Na táboře vznikl také poprvé v historii Pražské Dvojky roverský kmen dvojkařů Kruh. Zanikl ale o čtyři roky později, kdy došlo k likvidaci skautských organizací komunistickým režimem.¹⁸³

V následujících letech se pak letní tábory konaly na jiných místech. Nejprve u Českého Krumlova na řece Vltavě a později dokonce na Slovensku, kde si pražští skauti udrželi své táborové místo celých čtyřicet let. Důvodem odchodu ze Sluneční zátoky bylo nejspíše to, že v době po druhé světové válce zde již bylo velké množství

¹⁷⁶ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Jaroslav Foglar, Kronika Hochů od Bobří řeky II, Praha 1996, s. 103.

¹⁸⁰ P. Kotyk – D. Lábusová (edd.), Jaroslav Foglar, s. 92.

¹⁸¹ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ P. Kotyk – D. Lábusová (edd.), Jaroslav Foglar, s. 92.

jiných táborů, což skautům, kteří toužili po klidu a přírodě, samozřejmě nemohlo pro letní tábory vyhovovat.¹⁸⁴ I nadále se ale skauti do Sluneční zátoky každoročně vraceli alespoň na Velikonoční robinsonády¹⁸⁵, a to po dobu několika desítek let.¹⁸⁶

Jisté však je to, že činnost 2. pražského oddílu ve Sluneční zátoce se stala jedním z faktorů, které měly vliv na zformování oficiálního Junáckého střediska v Ledči nad Sázavou, které je činné dodnes.

¹⁸⁴ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹⁸⁵ Velikonoční robinsonáda probíhala každoročně v dubnu a jednalo o třídení výlet. Začínala na ní vždy dlouhodobá hra a také Soutěž tělesné obratnosti. R. Šantora (ed.), Skautský oddíl, s. 104.

¹⁸⁶ P. Kotyk – D. Lábusová (edd.) Jaroslav Foglar, s. 92.

4. Táborová každodennost

4.1. Před odjezdem na tábor

Oddíl skautů Pražské Dvojky, stejně jako i jiné skautské oddíly, vyvíjel nepřetržitě svou činnost samozřejmě po celý rok, a nejen v období letního táboření. Hned v září, po zahájení školního roku, se v oddíle začaly konat pravidelné družinové schůzky, oddílové schůzky a různé každodenní podniky, jako jsou například výpravy, odpolední besedy v klubovnách, hraní her v ulicích Prahy, různé turnaje a spousta dalších aktivit. Tou nejdůležitější aktivitou ovšem byl letní tábor, který se konal až na samém konci celého tohoto období a byl vyvrcholením celoroční činnosti skautů.¹⁸⁷

Tábor byl pro skauty 2. pražského oddílu podle slov Jaroslava Foglara „...pernou zkouškou a tréninkem našich schopností, vytrvalosti, pevnosti, trpělivosti, odpovědnosti a kázně...“.¹⁸⁸ Z toho lze vyvodit, že tábory nebyly úplně vhodné pro všechny chlapce z oddílu, ale spíše pro ty, kteří jsou zdatní, dovední, ukáznění, nerozhodí je drobný nezdar a jsou vděční za to všechno, co jim tábor poskytuje. Ten, kdo se chtěl zúčastnit tábora, tak se také musel pravidelně a aktivně účastnit všech ostatních akcí konaných během roku. Pokud chlapec splňoval tyto požadavky mohl si následně podat táborovou přihlášku, kterou si každý skaut napsal sám podle dané předlohy na papír o velikosti korespondenčního lístku a doma ji dal k podpisu rodičům.¹⁸⁹

Samotné tábory pak trvaly většinou okolo třiceti dnů a začínaly v měsíci červenci, hned poté, co chlapcům začaly ve škole prázdniny.¹⁹⁰

Před odjezdem na tábor dostal každý účastník tábora seznam věcí, které si měl vzít s sebou. Na prvním místě byla vždy skautská legitimace a pak samozřejmě kroj, který byl pro každého skauta velmi důležitý. Skautský kroj se skládal z krátkých kalhot, které musely být zásadně vždy nad kolena nebo do půlky kolen. Pokud byly kalhoty delší, tak to bylo bráno jako zesměšnění junáckého kroje.¹⁹¹ Další částí kroje byla pak zelená košile, opasek s kroužky a raženou oválnou přezkou, trojcípý šátek a široký, khaki klobouk.¹⁹²

¹⁸⁷ OSMT Ledeč nad Sázavou, karton Tábory, oddílová příručka Jaroslava Foglara Tábor – podnik pro celé muže, s. 1.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 2.

¹⁹⁰ SAA Ledeč nad Sázavou, rozhovor s Milanem Teslevičem ze dne 18. listopadu 2018.

¹⁹¹ Jaroslav Foglar, O junáckých hastroších a jak na ně vyzrát, Skaut – Junák 28, 1945, č. 1, s. 7.

¹⁹² E. J. Roubal, Z junácké praxe, Skaut – Junák 4, 1918, č. 8-9, s. 127.

V seznamu dále následoval soupis povinných věcí a poté soupis věcí nepovinných, ale žádoucích. Na seznamu povinných věcí bylo rozepsané, které další oblečení kromě junáckého kroje si má skaut vzít s sebou a popřípadě i kolik kusů daného oblečení. Podstatný byl také táborový dres, který musel každý skaut mít a který se skládal z modrého trička s krátkým rukávem, červených trenek a čistě bílých tenisek. Dále pak byly na seznamu věci pro vybavení skautského stanu, jako spací pytel nebo slamníkový povlak, který byl po příjezdu naplněn senem či slámou, a také seznam věcí potřebných k postavení celého stanu, jako jsou různé dlouhé hřebíky, kladivo nebo provazy. Na závěr seznamu s povinnými věcmi byly vypsány ještě hygienické potřeby a další užitečné věci, jako tužka, zápisník nebo krém proti spálení sluncem, které by skaut během svého letního táborového pobytu mohl potřebovat. Druhou část seznamu pak tvořil soupis věcí nepovinných. Zde byly vypsány věci, které nebyly tolik důležité a spíše sloužily k obohacení pobytu. Patří mezi ně například deskové hry, hudební nástroje, knihy, fotoaparát nebo kolo. Věci, které sloužily k potřebám celého tábora byly baleny do společných oddílových zavazadel.¹⁹³

4.2. Na táboře

Na samotné tábory do Sluneční zátoky jezdili skauti 2. pražského oddílu v první polovině 20. století v nákladním vagonu vlaku. Když dorazili na místo táboření, tak na ně vždy čekala téměř prázdná louka, na které během několika dnů měli za úkol vystavět skautský tábor.¹⁹⁴ Největší práci zabralo mladým skautům samozřejmě postavení stanů, které měly společně tvořit pomyslnou podkovu.¹⁹⁵ Hned po příjezdu na zastávku naproti louce pana Jeřábka, kde skauti pořádali svůj letní tábor, bylo vysláno několik chlapců do mlýna u Vilémovic,¹⁹⁶ aby společně přinesli dříví na stanové podsady, které si zde po každém táboře uschovávali.¹⁹⁷ Po jejich dostavení si museli chlapci stan uvnitř správně uspořádat, na což byl také zvláštní předpis, kterého se měli držet, protože byl nejrychlejší, nejpohodlnější a také již vyzkoušený mnoha

¹⁹³ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, potřeby k táboru.

¹⁹⁴ Výjimkou byly tábory konané v době po zákazu skautování, kdy Dvojka byla nucena tábořit uvnitř budovy. OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

¹⁹⁵ J. Foglar, Kronika, s. 7-8.

¹⁹⁶ Ve vilémovickém mlýně měli skauti kromě dřeva uschované i další věci pro táboření, jako je třeba pramice sloužící na přeplavení řeky Sázavy nebo stožár. LA PNP Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, oddílové kroniky, deník z Tábora zpěvu z roku 1937, sešit č. 5, výstřížek článku z časopisu Slovíčko.

¹⁹⁷ Tamtéž.

jinými předešlými skauty.¹⁹⁸ Ve svém stanu museli mít vždy vzorně uklizeno, k čemuž napomáhaly také každodenní kontroly. Pokud chlapec neměl svůj stan v pořádku, tak mu za to hrozilo stržení bodů.¹⁹⁹ Kromě stanů museli skauti po svém příjezdu vybudovat ještě další věci, jako byla kuchyně s několika stoly, které chlapci sami zhotovili, jídelna se stoly a lavicemi, nad kterou museli postavit také prkennou střechu, skříně na nádobí a potraviny vyrobené z beden a v neposlední řadě také museli vykopat odpadovou jámu a latrínu.²⁰⁰ Poté, co tedy po několika prvních dnech od příjezdu došlo k dokončení stavby celého tábořiště, které chlapci obývali v následujících týdnech, tak mohl tábor konečně pořádně začít, a to se vším, co k němu patří.

Co se týče každodenního vnitřního chodu táborů, tak ten stanovovaly především denní rozkazy a táborové řády. Ty nebyly čistě Foglarovým vynálezem. Určité předpisy o tom, jak by měly vypadat táborové dny můžeme nalézt v několika příručkách, které vznikly ihned po rozšíření skautingu u nás.²⁰¹ Jaroslav Foglar je tedy přebíral a přizpůsobil si je, stejně jako třeba některé hry nebo metody.²⁰²

Denní rozkazy Jaroslav Foglar poprvé zavedl na táboře s názvem „Tábor svazu třinácti“, který se konal v roce 1927 na Ledečsku. Rozkazy byly ručně psané na listu papíru, umístěném na táborové nástěnce neboli oznamovateli, který nechyběl na žádném letním táboře. Vyhlášovaly se každý den hned po ranním nástupu. V rozkazech bylo vždy napsáno, o kolikátý den tábora se jedná, a poté byl stručně nastíněn program daného dne a některé úkoly, které během něj měli chlapci splnit. Náplní většiny dne byly různé hry, prostřednictvím kterých se Foglar snažil určitým způsobem chlapce vychovávat, ale také zde bylo vyhrazeno místo i pro aktivity, které zlepšovaly skautské dovednosti, jako je třeba lukostřelba nebo učení způsobu signalizace pomocí Morseovy abecedy. Denní rozkaz v neposlední řadě zaznamenával také to, která dvojice má v daný den službu, a na závěr rozkazu byla tabulka, kam se zapisovaly chlapcům body z různých disciplín. Kdo měl na konci tábora nejvíce bodů, tak získal titul „Nejlepšího hochy tábora“.²⁰³

Další věcí, kterou Jaroslav Foglar poprvé na „Táboře svazu třinácti“ zavedl, byl táborový řád. Ten se stanovoval vždy první večer po příjezdu skautského oddílu

¹⁹⁸ OSMT Ledeč nad Sázavou, karton Táboře, výstřížek Jak uspořádat svůj stan.

¹⁹⁹ OSMT Ledeč nad Sázavou, karton Táboře, táborové řády.

²⁰⁰ LA PNP Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, kart. 161, oddílové kroniky, deník z Tábora zpěvu z roku 1937, sešit č. 5, výstřížek článku z časopisu Slovíčko.

²⁰¹ Příklad jednoho z prvních táborových řádů v českých zemích viz Miloš Seifert – Miloš Maixner, Kapesní knížka českých junáků, Praha 1913, s. 38.

²⁰² R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 186.

²⁰³ OSMT Ledeč nad Sázavou, karton Táboře, denní rozkazy.

na tábor. To byl vlastně podrobný rozpis toho, co se v kterou hodinu dne bude dělat, a to pak platilo pro každý den tábora. Táborový řád se tábor od tábora v některých věcech lišil, hlavně co se týče denní časové přímky, ale náplň jednotlivých dnů byla na většině popisovaných táborů dosti podobná. Výjimkou byly táborové řády z táborů konaných v období druhé světové války, které byly, z důvodu protektorátních omezení, poněkud odlišné od těch předválečných.

Na základě táborového řádu začínal den pro skauty většinou o šesté hodině ranní, kdy nejprve vždy vstala táborová služba, která začala s přípravou snídaně pro celý tábor. Následně vzbudila i ostatní účastníky tábora, kteří museli do 13 vteřin od zapískání nastoupit na ranní rozcvičku.²⁰⁴ Chlapci z Dvojky nenastupovali podle tělocvikářské tradice do trojřádu, protože Foglar nechtěl, aby to připomínalo nástup vojenské čety nebo hodinu tělocviku. Místo toho tedy skauti utvořili obdélníkový tvar, v jehož čele stál vždy vůdce a jeho zástupci.²⁰⁵

Po nástupu a ranní rozcvičce se šlo celé táborové mužstvo nasnídat. Dalším bodem táborového řádu pak bylo vztyčení státní vlajky za zpěvu Junácké hymny a přehlídka čistě uklizených stanů. Dále se po většinu dne dodržoval program, který byl stanovený již výše zmíněným denním rozkazem. Takže se hrály různé hry a chlapci se učili skautským dovednostem. Během dne se našel samozřejmě čas na volno, během kterého mohli chlapci opustit tábor, ale museli to oznámit vedoucímu. V táborovém řádu nesměla chybět také hodina povinného odpočinku, aby mohli chlapci načerpat síly do druhé poloviny dne. Pokud chtěl tábor někdo navštívit, tak to mohl podniknout pouze o nedělích, jinak ne.

Každý večer pak došlo v táboře zase ke stažení státní vlajky a k předání uklizeného tábora táborové službě, která měla mít službu následující den. Táborové služby byly spolu s táborovým řádem ustanoveny první večer po příjezdu na místo konání tábora a měly za úkol především vařit, ale také se starat o zásoby jídla v táboře. Každý den měla daná táborová služba chodit nakupovat do nejbližšího města potřebné potraviny podle toho, co se chystala další táborová služba následující den vařit. Táborová jídla nebyla složitá na přípravu, a to jednak z důvodu ne úplně ideálních tábornických podmínek, ale také z toho důvodu, že si je chlapci vařili sami. Ke snídani, svačině a večeři jedli skauti většinou chléb s povidly nebo máslem. K obědu pak skupina uvařila nějaké jednoduché jídlo. Fungovalo to tak, že každý chlapec se doma

²⁰⁴ OSMT Leděč nad Sázavou, karton Tábory, táborové řády.

²⁰⁵ M. Zapletal, Záhady, s. 189.

naučil tři jídla a některá z nich pak na táboře se svou pracovní skupinou uvařil.²⁰⁶ Navíc měli chlapci k dispozici také „Kuchyňské pokyny službě“, kde bylo popsáno například to, jak svařit mléko, uvařit polévku, anebo to, jak dávkovat a uchovávat chléb.²⁰⁷ Nejčastěji se na základě dostupných jídelních lístků táborů, připravovaly buchty, maso s omáčkou, krupicová kaše nebo plněné knedlíky.²⁰⁸

V deset hodin večer většinou skauti už ulehli do svých stanů a nastal noční klid. Současně s tím také nastoupila i první noční hlídka, která se po určitých časových úsecích střídala na základě hlídkového rozvrhu. Pokud někdo z chlapců táborový řád porušil, tak mu hrozily různé postihy.²⁰⁹

Těmito věcmi tedy došlo k určitému posunu vpřed a ke změně ve vedení tábora. Předtím než Jaroslav Foglar přišel na tento systém a vytvořil táborový řád a denní rozkaz, tak se v táboře vše formovalo za pochodu a probíhalo to poměrně volně. Toto byl ale první impuls k tomu, že tábory přestávaly být „chaotické“ a začaly mít nějaký pevně daný řád, který musel každý z účastníků dodržovat, k čemuž napomáhaly i různé tresty, pokud někdo řád porušil.²¹⁰

Další věcí, která napomáhala ve výchově a poslušnosti často nezkontrolovaných chlapců, bylo v roce 1930 Foglarem zavedené bodování, které nebylo sice jeho vynálezem, ale tím, že z něj vytvořil všeobecně použitelný systém a ve spojení s tabulkami a bodovacími žebříčky, mu dodal patřičnou popularitu. Povýšil ho na jeden z nejsilnějších metodických nástrojů.²¹¹ Bodování mělo tu výhodu, že se v něm nebodoval jenom jednotlivec, ale i celá družina, takže jednotlivec nebojoval sám za sebe, ale za celou družinu.²¹² Body dostávali chlapci za každý sportovní nebo pracovní výkon. Postupem času Foglar toto bodování tak propracoval a zpopularizoval ve svých knihách, že bylo zavedeno ve většině skautských oddílů a je používáno dodnes jako jeden ze základních výchovných prostředků.²¹³ V následujících letech pak docházelo k dalšímu vylepšování ve věcech týkajících se vedení tábora.

²⁰⁶ SAA Ledec nad Sázavou, rozhovor s Milanem Teslevičem ze dne 18. listopadu 2018.

²⁰⁷ Kronika Tábora Alvareze, s. 7. [online]. [cit. 2.4.2019]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1nfA1iZQgTIATby2R7wX1sPOhv3Fp7GXz/view>.

²⁰⁸ OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, jídelní lístky.

²⁰⁹ Tamtéž, karton Tábory, táborové řady.

²¹⁰ SAA Ledec nad Sázavou, rozhovor s Milanem Teslevičem ze dne 18. listopadu 2018.

²¹¹ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 187.

²¹² Jaroslav Foglar, *Náš oddíl*, Praha 1996, s. 17.

²¹³ M. Zapletal, *Záhady*, s. 162.

Jaroslav Foglar se také snažil o to, aby každý rok přišel na táboře s něčím novým.²¹⁴ Proto později kromě denních rozkazů a táborových řádů postupně vymýšlel a zaváděl různé hry, prostřednictvím kterých se snažil chlapce určitým způsobem vychovávat. Když se ovšem Foglar stal v roce 1927 oddílovým vedoucím, tak neznal téměř žádné hry. Příruček v té době nebylo mnoho²¹⁵ a hry v nich podle Jaroslava Foglara nebyly zcela záživné. Také měl ze začátku problém s tím, že nevěděl, jak stmelit skupinu chlapců různého věku a povahy do party, která by žila oddílem a s nadšením ho udržovala. Foglar měl zcela jasné představy o fungování oddílu, ale zpočátku mu dělalo problém tyto představy přenést do praxe. Postupně vymýšlel a zkoušel různé praktiky, zvyklosti, a především již výše zmiňované hry. Část z těchto praktik a her se neujala nebo nezabrala, jiná část zase zabrala a vydržela v oddíle celá desetiletí.²¹⁶ Některé hry sám Jaroslav Foglar vymyslel, jiné zase jenom upravil a přidal k nim poutavý obal. Většinu z těchto her úspěšně vyzkoušel právě jako vedoucí Pražské Dvojky a pak je šířil prostřednictvím svých literárních děl nebo článků v časopisech²¹⁷ dál.²¹⁸ Řada oddílů pracovala posléze podle Foglarem navrženého systému, i když občas s určitými obměnami.²¹⁹

Co se tedy týče her, tak zde se nejprve jednalo o nové nebo obměněné hry krátkodobé. Mezi krátkodobé hry, které Foglar vymyslel, a které skauti hráli nejen na táboře, ale i při různých výpravách, patří například hry Na trosečníky, Na čísla, Přestřelky, Hledání základen a spoustu dalších. Podrobné informace o těchto hrách i o spoustě jiných a o jejich průběhu jsou pak uvedeny v knize *Náš oddíl*,²²⁰ kterou sepsal sám Jaroslav Foglar pro případné potřeby dalších skautských oddílů.

Od roku 1941 začal Foglar zavádět i hry dlouhodobé neboli etapové,²²¹ které dokázaly svým promyšleným příběhem v chlapcích zanechat silný dojem a plně je vtáhnout do děje.²²² Dlouhodobé hry se začínaly hrát již několik týdnů před začátkem tábora a následně chlapce doprovázely celý tábor. Až na jeho konci došlo

²¹⁴ Jaroslav Foglar, „Strágula“, senzace našeho tábora, Skaut-Junák 21, 1934-35, č. 1, s. 11.

²¹⁵ Mezi tyto příručky patřily Základy junáctví a Táboření od A. B. Svojsíka, Kapesní knížka českých junáků od Miloše Seiferta a Miloše Maixnera a v neposlední řadě také Tábornická příručka od Eduarda Štorcha. R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 26, 36.

²¹⁶ J. Foglar, Náš oddíl, s. 5.

²¹⁷ Jednalo se zejména o časopis Mladý hlasatel a později časopis Vpřed. Tamtéž.

²¹⁸ R. Šantora – V. Nosek – S. Janov – V. Dostál, Skautské století, s. 186.

²¹⁹ J. Foglar, Náš oddíl, s. 5.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Celý průběh několika Foglarových dlouhodobých her viz Jaroslav Foglar – Jiří Chour – Miloš Zapletal, Etapové hry, Liberec 1997.

²²² OSMT Ledec nad Sázavou, karton Tábory, rukopis Jaroslava Foglara Naše tábory.

k vyhodnocení etapových her. To chlapce motivovalo stále k tomu se snažit a soutěžit a nedávali tak na táborech přednost slunění se u řeky nebo podobným neprospěšným věcem, což Jaroslav Foglar velmi rád viděl.²²³ Od té doby, kdy se dlouhodobá hra objevila poprvé, pak nechyběla na žádném následujícím táboře. Některé z her se po několika letech opakovaly, ale většinou se objevovaly stále nové.²²⁴

Vedoucí Pražské Dvojky také dost často naléhal na chlapce, aby společně psali táborový deník. Táborový deník byl vždy umístěn ve vůdcovském stanu a byl volně přístupný každému z chlapců, aby do něj mohl zaznamenávat, ať už písmem nebo obrazem, různé táborové události, nálady nebo pocity. Také sem byly lepeny i fotografie, které měly dokládat děj na táboře i obrazem. Táborový deník byl poprvé použit na táboře v roce 1933 a po skončení každého tábora byly jeho jednotlivé sešity svázané do oddílových kronik.²²⁵ Chlapcům se do psaní příliš nechtělo a nejspíše je ani moc nebavilo, jak je zřejmé z některých prázdných míst v denících, kde je na některých stránkách dokonce obyčejnou tužkou Foglarem napsáno, kdo by měl na dané volné místo něco doplnit, ale nesetkalo se to s žádnou odezvou. Ze začátku tábora chlapci ještě psali s nadšením, ale postupem času toto nadšení upadalo a v denících zbývala již zmíněná prázdná místa.²²⁶ Takže ve většině případů psal táborový deník sám Jaroslav Foglar, a to bez jakýchkoliv předběžných příprav nebo konspektů. Ve svých záznamech si Foglar velmi často stěžoval právě na to, že nikdo z chlapců mu nechce se zapisováním táborových událostí pomoci a že on sám na to nemá dostatek času se všemi ostatními povinnostmi.²²⁷ I přesto jsou tyto deníky velmi čtivé a dokáží člověku, který tábor nezažil, přiblížit dané události. Oproti jeho knižně vydaným příběhům zde nejsou žádné stylistické neobratnosti a jazyk je srozumitelný.²²⁸ To dokládá to, že pokud někdo píše bez záměru vydání daného textu, tak není ovlivňován pocitem odpovědnosti a nemusí si proto vymýšlet dějovou linii.

Když se poté po měsíci nachýlil konec tábora, tak v poslední táborový den nastoupilo tzv. Poslední komando. Byl to vlastně denní rozkaz, ale v pozměněné formě, který byl poprvé zaveden v roce 1929.²²⁹ Poslední komando spočívalo v tom, že každý z chlapců dostal za úkol vykonat jemu předem určenou úklidovou práci. Skauti měli

²²³ J. Foglar, *Náš oddíl*, s. 91.

²²⁴ R. Šantora (ed.), *Skautský oddíl*, s. 54.

²²⁵ J. Foglar, *Kronika*, s. 10.

²²⁶ LA PNP Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, oddílové kroniky z let 1934-1939.

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ M. Zapletal, *Záhady*, s. 153.

²²⁹ LA PNP Praha, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, kart. 161, oddílové kroniky, deník z Tábora zpěvu z roku 1937, sešit č. 5, zápis z 1. srpna 1937.

za úkol sklidit stany, upravit místo po táborovém ohni, svrhnout totem a stožár s vlajkou, rozdělat a umýt kamna, zasypat odpadní jámu a spoustu dalších věcí. Prostor, kde tábořili, měl vypadat stejně, jako před jejich příjezdem. Po obědě si každý z chlapců sbalil svou vlastní tornu a musel být připraven k odjezdu domů.²³⁰

Poté, co skauti dorazili zpět do Prahy na nádraží, tak se nesměli hned rozejít domů. Tábor pro ně ještě nekončil. Museli nejprve dopravit oddílové bedny a kufry do klubovny. Tábor pro ně končil až tehdy, když byla poslední z beden v klubovně a klubovna byla uklizena.²³¹

²³⁰ OSMT Leděč nad Sázavou, karton Tábory, rozpisy o „Posledním komandu“.

²³¹ R. Šantora (ed.), Skautský oddíl, s. 41.

5. Připomínání skautingu ve Sluneční zátocce dnes

Od posledního tábora skautů Pražské Dvojky ve Sluneční zátocce uplynulo v roce 2019 již celých 74 let. I přesto se na jejich skautskou činnost na Ledčsku nezapomnělo. Přímo ve Sluneční zátocce byl v červenci roku 1997 odhalen kamenný památník, který má připomínat návštěvníkům zátoky činnost pražských skautů v čele s Jaroslavem Foglarem. Na pamětní desce umístěné na památníku je napsáno následující: „*V těchto místech konal letní tábory 1925-1945 nejstarší český skautský oddíl Pražská Dvojka s vedoucím Jaroslavem Foglarem.*“²³² Údaj o časovém rozsahu táboření Dvojky není úplně přesný, protože skauti se zde nezdržovali celých dvacet let, ale několikrát u nich došlo ke změně místa táboření.²³³

U památníku, na místě konání táborů 2. pražského oddílu pod vedením Jaroslava Foglara, se také konají vždy třetí sobotu v červnu již 20 let tradiční Setkání ve Sluneční zátocce, které pořádá Sdružení přátel Jaroslava Foglara. Na Setkání ve Sluneční zátocce jezdí Foglarovi příznivci a skauti z celé České republiky, aby uctili jeho památku a odkaz, který zanechal pro budoucí generace. V dnešní době je Sluneční zátoka známá také jako „Říp českých skautů“, neboť právě na táborech, které se zde odehrávaly, čerpal Jaroslav Foglar inspiraci pro svá literární díla, a to především v knize s názvem *Hoši od Bobří řeky*.²³⁴

V roce 2018 bylo v nově zrekonstruovaných prostorách hradu v Ledči nad Sázavou otevřeno také Muzeum Jaroslava Foglara. To je rozděleno na několik částí a ještě není kompletně dokončeno. V jedné z nich je zdokumentován celý život významného spisovatele a skauta, který je doplněn o 340 Foglarových portrétních kreseb zobrazujících ho od útlého mládí až po jeho nejstarší věk. Další část se věnuje Foglarově literární činnosti a je zde umístěna expozice *Stínadel*. V neposlední řadě jsou zde prostory, které zachycují právě Foglarovu skautskou činnost, a to nejen na Ledčsku, ale za celých jeho 60 let skautování s Pražskou Dvojkou. V těchto prostorách se nachází trojrozměrná ukázka skautského tábora 2. pražského oddílu a věci, které se týkají jednotlivých táborů vedených Jaroslavem Foglarem.²³⁵

²³² SAA Ledč nad Sázavou, fotografie památníku Jaroslava Foglara ve Sluneční zátocce.

²³³ Stanislav Kovařík, Dvacáté výročí památníku Jaroslava Foglara, *Ledečský zpravodaj* 25, 2017, č. 7, s. 23.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Havlíčkobrodský deník. [online]. [cit. 31.3.2019]. Dostupné z: https://havlíckobrodsky.denik.cz/zpravy_region/pamatky-letos-lakaly-na-foglara-nebo-unik-ze-zamceneho-pokoje-20170911.html.

Podle výše psaných informací je tedy vidět, že se na působení Jaroslava Foglara na Ledečsku nezapomnělo, ale naopak, že si toho místní lidé váží a že je jeho skautská činnost v tomto regionu neustále připomínána, ať již ve formě každoročních Setkání ve Sluneční zátocce nebo ještě stále budované trvalé expozice muzea Jaroslava Foglara na ledečském hradě.

Závěr

V této práci byla zrekonstruována táborová činnost 2. pražského oddílu působícího pod vedením Jaroslava Foglara na Ledečsku v letech 1925-1945. Pražský oddíl měl k této oblasti velmi pozitivní vztah, což dokládá kromě zápisů v táborových kronikách a denících i to, že se sem skauti vraceli tábořit, s určitými výjimkami, celých 20 let. Dále je v práci popsána také každodennost těchto táborů.

Práce tedy sleduje postupný vývoj a proměnu jednotlivých táborů od jejich počátků činnosti na Ledečsku, přes skautingu nepřejícné období druhé světové války až do posledního svobodného tábora ve Sluneční zátoce v roce 1945. To, že skautské hnutí dokázalo přežít i přes nepříznivé podmínky způsobené válečným režimem, a i v těchto, nejen pro skauty, obtížných letech stále vykonávat svou táborovou činnost, i když ve značně okleštěných podmínkách, dokládá jeho obrovskou sílu a také pružnost.

Vedlejší linie práce také poskytuje jistý pohled na samotnou osobnost vedoucího Pražské Dvojky Jaroslava Foglara, a jeho postupnou proměnu v roli vedoucího oddílu. Na začátku působení v této funkci byl mladý a nezkušený, ale postupem času získal tvrdou praxí cenné zkušenosti, které následně také ve vedení Pražské Dvojky využil. Jaroslav Foglar byl velmi citlivý člověk zapálený pro svůj oddíl a mnohokrát se stávalo, že si chlapce idealizoval, protože od nich očekával stejné nadšení, jako měl on sám. Z tohoto důvodu byl opakovaně zklamáván, ale i přesto se vždy vzchopil a pokračoval v práci. Často také bojoval s neposlušností některých chlapců a prostřednictvím různých metod se tomu snažil zamezit. Díky tomu však vznikly metody, které přetrvávají dodnes.

Pro další výzkum by bylo zajímavé porovnat táborovou činnost Pražské Dvojky s jiným skautským oddílem, a to především v otázkách táborové každodennosti. Dále pak by bylo neméně zajímavé zaměřit se na to, do jaké míry výchovné metody Jaroslava Foglara ovlivnily jiné skautské oddíly a jak se v nich ujaly.

Seznam pramenů a literatury

Nevydané prameny

Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha

fond Foglar Jaroslav.

Osobní sbírka Milana Tesleviče Leděč nad Sázavou

Kroniky, výstřižky, fotografie, rukopisy Naše tábory a Tábor – podnik pro celé muže, denní rozkazy, táborové řády

Osobní sbírka Stanislava Kovaříka Leděč nad Sázavou

Kronika Junáckého střediska Leděč nad Sázavou z let 1945-1950

Soukromý archiv autorky Leděč nad Sázavou

Rozhovor s Milanem Teslevičem ze dne 18. listopadu 2018, fotografie památníku Jaroslava Foglara ve Sluneční zátocy, mapa okolí Sluneční zátoky

Státní okresní archiv Havlíčkův Brod

fond Archiv města Ledče nad Sázavou.

Vydané prameny

DOUBEK, Eduard, Z historie města Ledče nad Sázavou, Leděč nad Sázavou 1957.

FOGLAR, Jaroslav, Kronika Hochů od Bobří řeky II, Praha 1996.

FOGLAR, Jaroslav, Náš oddíl, Praha 1996.

FOGLAR, Jaroslav, Po stopách Rychlých šípů, Praha 1990.

FOGLAR, Jaroslav – CHOUR, Jiří – ZAPLETAL, Miloš, Etapové hry, Liberec 1997.

SEIFERT, Miloš – MAIXNER, Miloš, Kapesní knížka českých junáků, Praha 1913.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin, Základy junáctví, Praha 1991.

Tisk

Skaut – Junák (1915–1945)

Ledečské noviny (1991–2010)

Ledečský zpravodaj (2011–2019)

Literatura

BŘEČKA, Jan, Psanci na Chvojnici aneb Foglarův "smolný" tábor na Moravě v létě 1940, *Vlastivědný věstník moravský* 60, 2008, č. 1, s. 18-32.

HOJER, Jindřich a kol., *Jestřábe, díky*, Praha 2000.

JANKA, Otto, *Čas skautů*, Pelhřimov 2009.

KOTYK, Petr – LÁBUSOVÁ, Dorota (edd.), Jaroslav Foglar. *Jestřáb kronikářem*, Praha 2012.

LEŠANOVSKÝ, Karel a kol., *Historie skautingu*, Praha 1999.

NAGY, László, *250 miliónů skautů*, Praha 1999.

NEČASOVÁ, Anna, *Tradice, symboly a rituály ve skautingu*, Bakalářská práce PF MU, Brno 2018.

PLEVA, František, *Ledeč nad Sázavou. Dějiny města, Ledec nad Sázavou* 1997.

PLEVA, František, *Toulky vrchovinou, Ledec nad Sázavou* 1999.

RŮŽKOVÁ, Jiřina – ŠKRABAL, Josef a kol., *Historický lexikon obcí České republiky 1895-2005*, Praha 2006.

ŠANTORA, Roman – NOSEK, Václav – JANOV, Slavomil – DOSTÁL, Václav, *Skautské století. Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*, Praha 2012.

ŠANTORA, Roman (ed.), *Skautský oddíl 1913-2013*, Praha 2014.

VALLORY, Eduard, *Světový skauting. Výchova ke globálnímu občanství*, Praha 2016.

VÁPENKA, Ivan, (ed.), *Alvarez, anebo, Po stopách Alvareze*, Praha 1989.

ZAPLETAL, Miloš, *Záhady a tajemství Jaroslava Foglara*, Praha 2007.

Internetové zdroje

Český statistický úřad. [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatele-v-obcich-see2a5tx8j>. [cit. 13.2.2019].

Havlíčkobrodský deník. [online]. Dostupné z: https://havlickobrodsky.denik.cz/zpravy_region/pamatky-letos-lakaly-na-foglara-nebo-unik-ze-zamcenenho-pokoje-20170911.html. [cit. 31.3.2019].

Historie Pražské Dvojky. [online]. Dostupné z: <http://www.dvojka.cz/prazska-dvojka/historie-prazskedvojky>. [cit. 12.3.2019].

Historie Pražské Dvojky. [online]. Dostupné z: <http://www.dvojka.cz/prazska-dvojka/historie-prazskedvojky>. [cit. 28.3.2019].

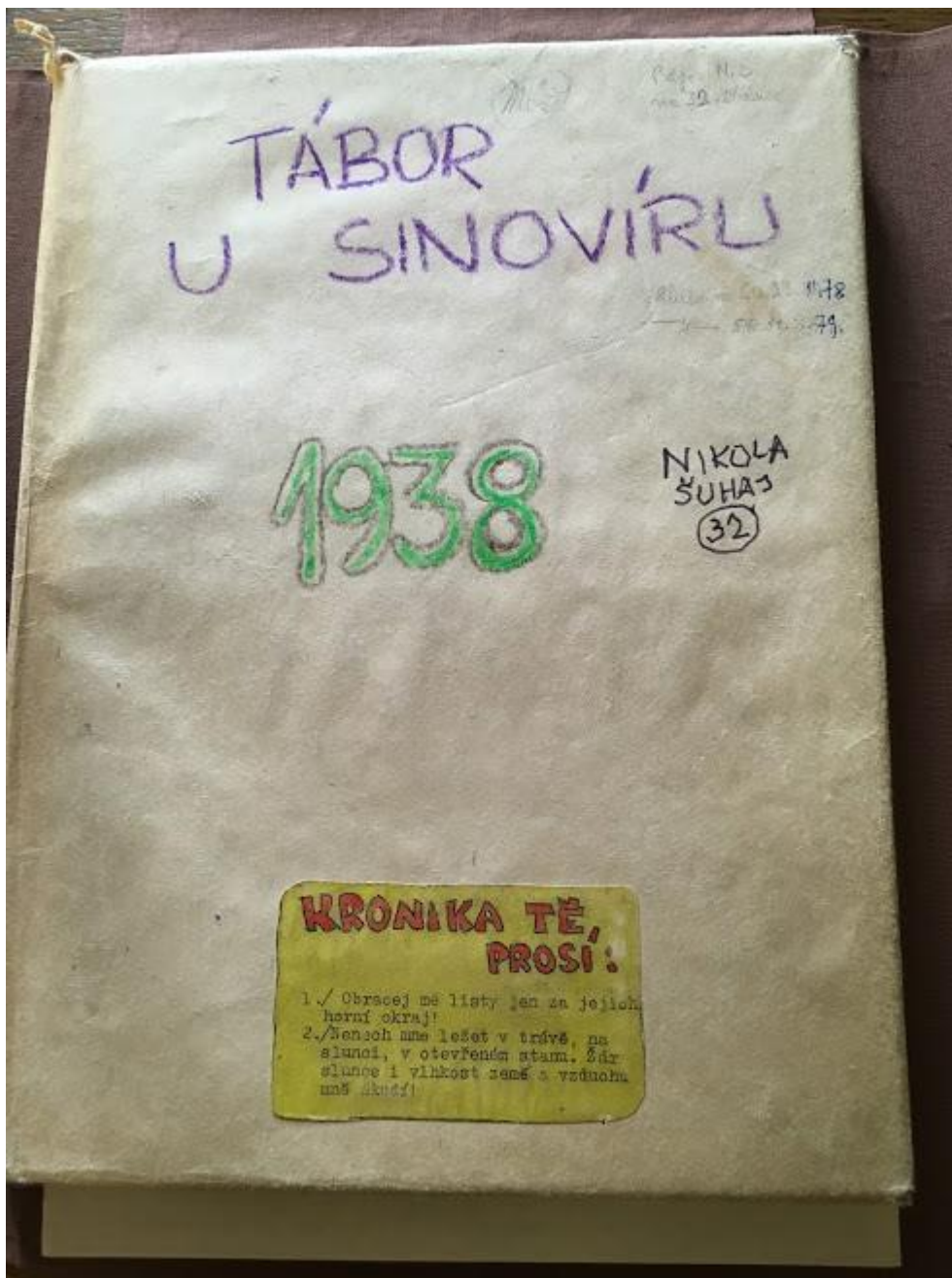
Kronika Tábora Alvareze. [online]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1nfA1iZQgTlATby2R7wX1sPOhv3Fp7GXz/view>. [cit. 2.4.2019].

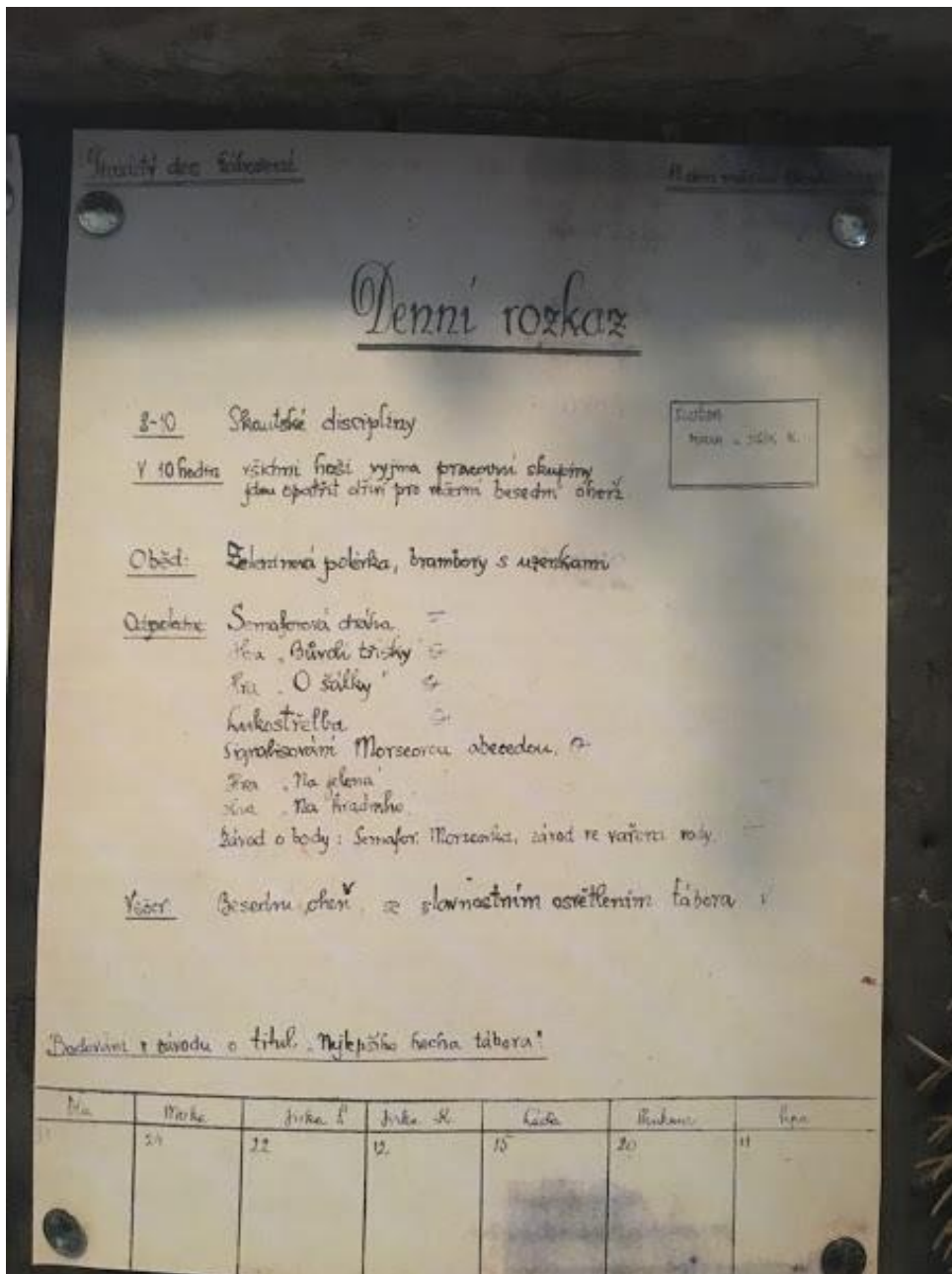
Kronika Tábora věrných. [online]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1gis--MeDOesFxxOMwoCgUFNnwZ93OcUH/view>. [cit. 2.4.2019].

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Kronika z Tábora u Sinovíru, přední desky. (LA PNP, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, kart. 165, oddílové kroniky, kronika z Tábora u Sinovíru 1938, přední desky).
- Příloha č. 2 Denní rozkaz. (Osobní sbírka Milana Tesleviče v Ledči nad Sázavou, karton Tábory, denní rozkaz).
- Příloha č. 3 Táborový řád. (Osobní sbírka Milana Tesleviče v Ledči nad Sázavou, karton Tábory, táborový řád).
- Příloha č. 4 Uspořádání stanů. (Osobní sbírka Milana Tesleviče v Ledči nad Sázavou, karton Tábory, uspořádání stanů).
- Příloha č. 5 Fotografie tábora ve Sluneční zátocce. (LA PNP, fond Foglar Jaroslav, rukopisy vlastní, kart. 161, oddílové kroniky, deník z Tábora zpěvu 1937, Fotografie).
- Příloha č. 6 Symboly táborů. (Osobní sbírka Milana Tesleviče v Ledči nad Sázavou, karton Tábory, symboly táborů).
- Příloha č. 7 Mapa okolí Sluneční zátoky. (SAA, mapa okolí Sluneční zátoky).
- Příloha č. 8 Pomník Jaroslava Foglara ve Sluneční zátocce. (SAA, fotografie památníku Jaroslava Foglara ve Sluneční zátocce).

Příloha č. 1 – Kronika z Tábora u Sinovíru, přední desky.

Příloha č. 3 – Tábory řád.

5 Táborový řád
 platný od 11. července 1922

V 7 se stává po kapkách z nádobního stánu
9° 3° 4° 7 musí kuchyň mít postaveno na smetání odpadků
 přípravě a rozložení odpadků

10° 7° 10° 7 končí se všemi odpadky, křádem stánu na 9
V 7 hodin správaní
10° 7° 10° 7 uklidit stánu
V 4° 10° prováděná ukliděných stánu
V 10° hodin přesnádávka
V 10° hodin počinou kuchyň s přípravou oběda
V 1° hodin oběd
Do 3° hodin musí mít pracovní skupina utěna na zítřek se zamýšlel vařit.
V 4° hodin správaní
V 4° hodin odchod pracovní skupiny na nákup pro zítřek do města
V 6° hodin " " " " pro mléko do vsi
V 8° večer
V deset hodin klid v táboře

ROZDĚLENÍ PRACOVNÍCH SKUPIN:

zliněk Flas	Studená Kálová lept	Švec Občanská
----------------	---------------------------	------------------

Pracovní skupina musí za pořádek v táboře.
 Jídlní misky myje si každý sám, vidleky myje pracovní skupina ihned po oběd.
 Misky nůžkávají přes den na lazech a kámen.

Jakékoliv nedodržení táborového řádu pokutují se
 namožením 1 až 10 hromad chvásti.

[Signature]

Příloha č. 4 – Uspořádání stanů.

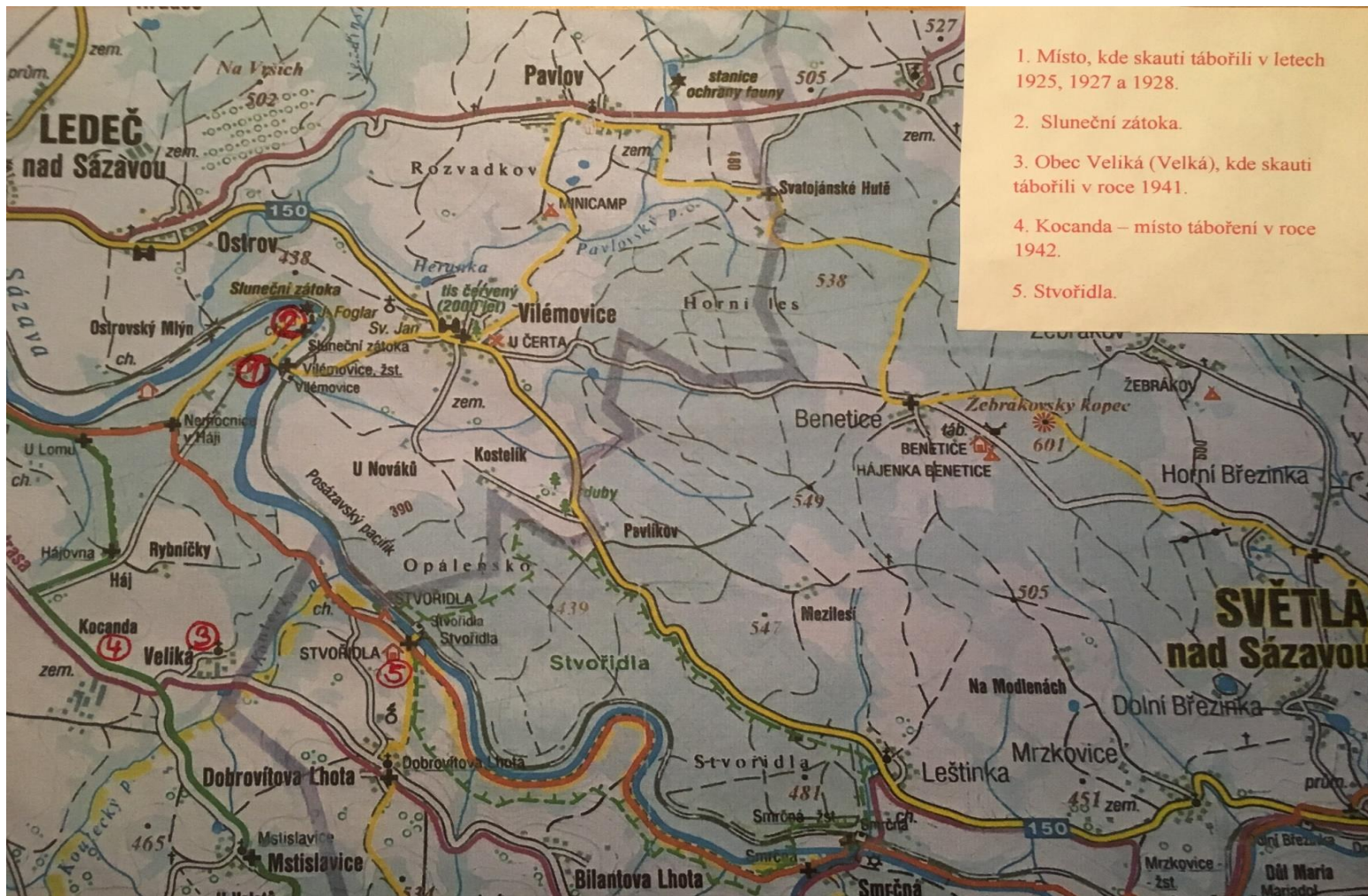
Příloha č. 5 – Fotografie tábora ve Sluneční zátocce.

Příloha č. 6 – Symboly táborů.

Příloha č. 7. – Mapa okolí Sluneční zátoky.

Příloha č. 8 – Fotografie památníku Jaroslava Foglara ve Sluneční zátocce.

